

PÄIVÄKOTIHENKILÖSTÖN KOKEMUKSIA YHTEISTYÖSTÄ
MAAHANMUUTTAJALASTEN JA -PERHEIDEN PARISSA

Minna Honkanen g13256
Erja Riihijärvi g12758
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Pohjoinen, Oulu
Sosiaalialan koulutusohjelma,
Sosionomi (AMK)
Kevät 2011

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	8
1 JOHDANTO	9
2 MAAHANMUUTTO	6
2.1 Maahanmuutto Suomessa ja Oulussa	6
2.2 Kotouttamisen tavoitteena integroituminen yhteiskuntaan.....	7
2.3 Kotoutumisen haasteena maahanmuuttajien yksilöllisyys	8
3 MAAHANMUUTTAJALAPSI PÄIVÄHOIDOSSA	11
3.1 Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet	11
3.2 Varhaiskasvatus maahanmuuttajaperheen tukena.....	11
3.3 Kulttuurin erilaiset areenat.....	13
3.4 Maahanmuuttajalapsen identiteetin tukeminen.....	14
3.5 Maahanmuuttajalapsen kasvattaminen kaksikielisyyteen.....	15
3.6 Kasvatuskumppanuus yhteistyön perustana	17
3.7 Valmiudet tehdä maahanmuuttajatyötä sosiaalialalla ja päivähoidossa	19
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET .	23
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	24
5.1 Aineiston keruu	24
5.2 Aineiston analyysi.....	25
5.3 Opinnäytetyön eettisyys.....	26
5.4 Opinnäytetyön luotettavuus	27
6 TULOKSET	29
6.1 Arjen toimintaa tukevat asiat	30
6.1.1 Toimintatapa	30
6.1.2 Kieli	30
6.1.3 Vuorovaikutus arjessa.....	31
6.1.4 Kotoutumisen tuki.....	33
6.1.5 Suvaitsevaisuus	33
6.2 Vuorovaikutuksen haasteellisuus.....	35
6.2.1 Maahanmuuttajalapsen erilaisuus	35
6.2.2 Maahanmuuttajavanhempien ymmärtäminen.....	36

6.2.3 Muita yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä	38
6.3 Päivähoidon henkilöstön kehittämistoiveet	39
6.3.1 Lisäkoulutuksen tarve	39
6.3.2 Lapsiryhmät	39
6.3.3 Muut	40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8 VERTAILU MUIHIN TUTKIMUKSIIN JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA	43
9 POHDINTA	45
LÄHTEET	47
LIITE 1: Teemahaastattelurunko	

TIIVISTELMÄ

Honkanen, Minna & Riihijärvi, Erja. Päiväkotihenkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa. Oulu, kevät 2011, 50 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pohjoinen Oulu. Sosiaalian koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa päivähoidon henkilöstön työstä lapsiryhmissä, joissa on maahanmuuttajalapsia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata millaisena päivähoidon henkilökunta koki yhteistyön maahanmuuttajaperheiden ja lasten kanssa.

Opinnäytetyö oli luonteeltaan laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin teemahaastatteluina. Haastateltavat olivat Oulun kaupungin päiväkodeissa useita vuosia työskennelleitä lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Opinnäytetyön viitekehys koostui maahanmuuttajuuden ja kulttuurin sekä varhaiskasvatuksen merkityksestä maahanmuuttajalapselle ja hänen perheelleen.

Päivähoidon henkilöstö oli ammattitaitoista ja motivoitunutta työhönsä. Henkilöstö koki työnsä maahanmuuttajalasten parissa antoisana, mutta haastavana. Haasteellisena yhteistyössä maahanmuuttajalasten ja -perheiden kanssa koettiin yhteisen kielen puute sekä kulttuuriset erot. Tulkin kanssa asioiden läpikäymiseen kului paljon aikaa. Lapsiryhmät koettiin liian suuriksi, vaikka henkilöstömitoitus oli säädösten mukainen. Haastateltavat toivoivat pienempiä lapsiryhmiä ja mahdollisuutta vaikuttaa lapsiryhmien rakenteeseen, jotta pystyisivät huomioimaan kaikki lapset ja perheet yksilöllisesti sekä toteuttamaan lisääntyvää omahoitajuutta. Henkilöstö toivoi saavansa koulutusta kulttuuritietoisuuden lisäämiseksi sekä tukea vapaaehtoiseen kielten opiskeluun. Johtopäätöksenä todetaan, että maahanmuuttajaperheen kotoutumisen tukemisen koettiin jäävän liikaa päiväkodin vastuulle. Yhteisen kielen puutteen ja kulttuurierojen vuoksi tarvittaisiin lisäresursseja, jotta voitaisiin tukea maahanmuuttajalapsen ja hänen perheensä kotoutumista.

Asiasanat: maahanmuuttajalapsi, maahanmuutto, kulttuuri, päivähoito, varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, induktiivinen sisällönanalyysi, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Honkanen, Minna & Riihijärvi, Erja. Day care employees' experiences of co-operation with immigrant children and families. Oulu, Spring 2011. 54 pages, 1 appendix. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences, Diak north. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to provide information about day care employees' work in day care groups with immigrant children. The purpose was to describe day care employees' experiences of co-operation with immigrant children and families.

The research method was qualitative and the data was collected by a theme interview. The interviewees had worked in kindergartens at the area of Oulu and they had many years' experience as kindergarten teachers or day care nurses. The data was analyzed by using inductive content analysis. The frame of reference consisted of immigration, culture and early childhood education and of the importance of those issues for immigrant children and their families.

Day care employees were qualified and motivated in their work. The interviewees thought that working in these groups was rewarding but challenging. Challenges in co-operation with immigrant children and their families were lack of a common language and cultural differences. Interpretation took a lot of time in different kinds of situations. There were too many children in the groups even though the number of employees was in compliance with the law. The interviewees required smaller groups and an ability to influence the structure of groups of children in order to be able to pay attention to all children and families individually and because children nowadays have their own personal nurses. The employees hoped to receive education in cultural awareness and support in voluntary language studies. The conclusion is that the responsibility of supporting the immigrant family into integration depends too much on day-care centre. Lack of common language and cultural differences need additional resources to support integration of the immigrant children and their families.

Keywords: immigrant children, immigration, culture, day care, early childhood education, educational partnership, inductive content analysis, qualitative research

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajalasten määrä Suomessa on kasvanut viime vuosien aikana. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 2). Maahanmuuttajaperheiden kotouttamisen sekä lasten syrjäytymisen ehkäisyn kannalta varhaiskasvatuspalvelut ovat merkittävässä asemassa. Perheen arkea lähellä olevalla toiminnalla on tärkeä merkitys kotoutumisen kannalta. Varhaiskasvatuksen toteutumista ohjaavat arvot perustuvat kansainvälisiin lapsen oikeuksia koskeviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin asiakirjoihin, joissa otetaan huomioon muun muassa vuonna 1991 Suomessa voimaan tullut Lapsen oikeuksien yleissopimus. (Heikkilä-Daskalopoulos 2008, 23.)

Päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävässä. Päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja vanhempien suhteessa pyritään tasavertaiseen kasvatuskumppanuuteen. Maahanmuuttajuus luo haasteita varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa on päiväkodilla muiden sosiaalipalveluiden tavoin haasteena vastata palveluntarpeeseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa päivähoidon henkilöstön työstä lapsiryhmissä, joissa on maahanmuuttajalapsia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata millaisena päivähoidon henkilökunta koki yhteistyön maahanmuuttajaperheiden ja lasten kanssa.

Keskustelimme päivähoidon maahanmuuttajakoordinaattorin kanssa opinnäytetyön aiheesta ja aihe tarkentui käsittelemään maahanmuuttajalapsia päiväkodissa. Päädyimme tekemään opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena. Aineiston keräsimme haastatteleamalla maahanmuuttajalasten parissa työskenteleviä Oulun kaupungin päivähoidon henkilöstöä, joissa maahanmuuttajakoordinaattorin mukaan on paljon maahanmuuttajalapsia. Kaikilla haastateltavilla oli pitkä työkokemus päivähoitosta ja maahanmuuttajaperheiden kanssa toimimisesta. Haastateltavat olivat lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Haastateltavien lapsiryhmissä oli suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia lapsia. Ryhmissä olevat lapset olivat 3-6 -vuotiaita. Teemahaastattelun avulla saimme henkilöstön äänen ja omakohtaiset kokemukset kuuluviin.

Opinnäytetyön viitekehys muodostuu maahanmuuttajuuden, kulttuurin sekä varhaiskasvatuksen merkityksestä maahanmuuttajalapsen kasvun tukemisessa. Opinnäytetyömme aineiston analysoimme induktiivisella sisällönanalyysillä. Pohdinnassa tarkastelemme opinnäytetyön tuloksia aiheesta aiempiin tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin. Tarkastelemme myös opinnäytetyömme toteutumista eettisyyden ja luotettavuuden kannalta.

Sosionomin (AMK) tutkinnon lisäksi saamme opintojen kautta lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden. Päiväkoti opinnäytetyömme kontekstina palveli myös tästä näkökulmasta.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Maahanmuutto Suomessa ja Oulussa

Maahanmuutto Suomeen on viime vuosien aikana vaihdellut. Tilastokeskuksen mukaan ulkomailta Suomeen muutti vuoden 2009 aikana 26 700 henkeä. Määrä on 2 400 edellisvuotta pienempi. Vuosien 2004–2008 aikana Tilastokeskus on otsikoinut maahanmuuttoa olleen ennätysmäärän. (Tilastokeskus 2010). Vuonna 2009 vakituisesti Suomessa asuvia ulkomaalaisia oli 155 705 eli 2,9 prosenttia väestöstä, luku ei sisällä Suomen kansalaisuuden saaneita, eikä myöskään turvapaikanhakijoita. Vuonna 2009 turvapaikkahakemuksia Suomessa tehtiin noin 6000. (Sisäasiainministeriö 2009.)

Ulkomaalaisten määrä Oulun kaupungissa on kasvanut viime vuosina noin 150–200 hengellä vuodessa. Vuonna 2009 ulkomaalaisia oli 3 101 eli 2,2 prosenttia Oulun väestön määrästä. Suurimpia kansallisuusryhmiä Oulussa olivat venäläiset, kiinalaiset, ruotsalaiset, irakilaiset ja vietnamilaiset. Somalialaiset olivat yhdeksäksi suurin ryhmä. Kielen osalta suurimmat väestöryhmät olivat venäjän-, englannin-, kiinan-, arabian- ja vietnaminkieliset. Muita kieliryhmiä olivat muun muassa albania, thai, somali, eesti, viro ja kurdi. (Oulun kaupunki 2010, Sisäasiainministeriö 2010.)

Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä on paljon ja Sisäasiainministeriön määrittelyn mukaan maahanmuuttaja on tilastollisesti laaja käsite. Termi maahanmuuttaja sisältää pakolaisten lisäksi myös työperäiset maahanmuuttajat, ulkomaalaiset opiskelijat sekä Suomesta pois muuttaneet henkilöt, jotka nyt ovat muuttaneet takaisin. Osa maahanmuuttajataustaisista elää Suomessa oleskeluluvalla, osa on Suomen kansalaisia. (Sisäasiainministeriö 2009.) Minttu Rädyn mukaan ulkomaalaisia ovat Suomessa asuvat tai oleskelevat ulkomaalaiset, jotka ovat tulleet maahan eri syistä. Eritaustaisia Suomeen tulleita ulkomaalaisryhmiä nimitetään eri tavoin. Suomeen pysyvästi asettunutta ulkomaalaista kutsutaan maahanmuuttajaksi. Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. Siirtolainen on vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttanut henkilö, paluumuuttajalla on ollut aiemmin suomalainen tai hänellä on suomalaiset sukujuuret. Pakolainen on tullut Suomeen poliittisista tai muista syistä turvapaikanhakijaksi tai kiintiöpakolaiseksi. (Räty 2002, 11.)

Diasporaksi kutsutaan tilannetta, jossa ihmisten on lähdettävä alkuperäisestä kotimaastaan. Tämän seurauksena heidän on muutettava ja hajaannuttava vieraisiin paikkoihin. Diasporien kulttuurit saavat omaan kulttuuriinsa vaikutteita niistä kulttuureista, joiden kanssa ne joutuvat uudessa elinympäristössään tekemisiin. Näin alkuperäinen kulttuuri muuttuu ja joutuu sopeutumaan ja muovautumaan ajan myötä. Eri kulttuurit joutuvat kohtaamaan toisensa samanaikaisesti. Tämän kulttuurien kohtaamisen seurauksena luodaan jälleen uutta kulttuuria, josta löytyy molemmille kulttuureille tunnistettavissa olevia tapoja ja käytänteitä. (Hall 2003, 106–107.)

2.2 Kotouttamisen tavoitteena integroituminen yhteiskuntaan

Kotouttamislain (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999) tavoitteena on luoda yhtenäiset periaatteet maahanmuuttajien kotouttamiseen. Tavoitteena on integroida maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Integroinnin tavoitteena on taata maahanmuuttajille mahdollisuus kehittää ja ylläpitää omaa kulttuuria ja uskontoa myös Suomessa. Maahanmuuttajille halutaan taata tasavertainen asema muiden kansalaisten kanssa. (Hilka 2004, 77.)

Integroiminen on maahanmuuttajien elämään vahvasti liittyvä käsite. Integroiminen on prosessi, joka auttaa maahanmuuttajaa asettumaan yhteiskuntaan ja ympäristöönsä. Integroimisen avulla maahanmuuttaja tulee yhteiskunnassa osalliseksi esimerkiksi sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Kotoutumisessa painotetaan maahanmuuttajan osallisuuden lisäksi oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä. Onnistunut kotoutuminen edellyttää sopeutumista niin maahanmuuttajilta kuin myös kantaväestöltä. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 14.)

Maahanmuuttajien käyttävät peruspalvelut ovat samoja palveluita, joita myös muut suomalaiset käyttävät. Palveluja on tarkoitus kehittää niin, että ne palvelevat maahanmuuttajia yhdenvertaisuuslain edellyttämällä tavalla ja vastaavat heidän palvelutarvettaan. Tämä edellyttää palveluprosessien sisältöjen ja toimintatapojen muovaamista kohderyhmälle sopivaksi. Maahanmuuttajille suunniteltujen palvelujen onnistunut toteutuminen edellyttää mahdollisesti lisää tiedostusta, neuvontaa, ohjausta sekä tulkkauspalvelujen käyttöä. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 76.)

Sosiaalipalvelujen tavoitteiden on todettu toteutuvan maahanmuuttajien kohdalla vain osittain. Maahanmuuttajien ongelmat kasaantuvat ja tästä syystä työntekijät kokevat maahanmuuttajien parissa työskentelyn ongelmalliseksi. Lisäpaineita maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön luovat riittämättömät aikaresurssit sekä eettiset ja kulttuuriset kysymykset, jotka aiheuttavat työntekijöissä epävarmuutta. Suomeen tulleille maahanmuuttajille julkiset, yksityiset ja järjestöjen tarjoamat palvelut tuntuvat vierailta varsinkin alussa. Perheen sisäisten asioiden käsitteleminen yhteistyössä viranomaisten kanssa ei ole ollut lähtömaissa mahdollista erilaisesta palvelujärjestelmästä johtuen. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 43; Ikäläinen ym. 2003, 56–60.)

Maahanmuuton lisääntyminen ja keskittyminen tiettyihin kaupunginosiin näkyy päiväkodeissa maahanmuuttajalasten määrän lisääntymisenä. Päiväkoti on siten monille maahanmuuttajalapsille ensimmäinen kontakti suomalaiseen yhteiskuntaan. (Halonen 2009, 46.)

Oulun kaupungin kotouttamisohjelmassa todetaan, että lapsen vanhemmat, päiväkodin henkilökunta ja tulkki tekevät henkilökohtaisen kotouttamissuunnitelman lapselle päiväkodissa. Lapsen kotouttamisen kannalta olisi ihanteellisinta, että päiväkodissa olisi samasta kulttuurista useampia lapsia. Maahanmuuttajalapsi tulee sijoittaa kahden lapsen paikalle ja häneen tulee kiinnittää erityistä huomiota sekä tukea hänen kasvatustaan. Tilanne tarkastetaan ensimmäisen puolen vuoden jälkeen, ja jos tilanne niin vaatii, hän voi tarvittaessa jatkaa kahden paikalla olemista. Pyrkimyksenä on, että niissä Oulun päiväkodeissa, joissa on maahanmuuttajalapsia, suomi toisena kielenä –opetusta annettaisiin vähintään kaksi kertaa viikossa. Osa maahanmuuttajataustaisista lapsista sijoittuu tavallisiin esiopetusryhmiin. Jos lapsella on diagnosoitu vaikeus olla mukana tavallisessa esiopetusryhmässä, hän voi käydä esikoulunsa erityisryhmässä. (Oulun kaupunki 2007.)

2.3 Kotoutumisen haasteena maahanmuuttajien yksilöllisyys

Yksilön mukautumista ja sopeutumista uuteen kulttuuriin kutsutaan akkulturaatioksi. (Liebkind 2006, 17). John Berry määrittelee akkulturaation prosessiksi. Prosessissa yksilö on kosketuksissa kulttuuriseen ympäristöön, joka poikkeaa hänen omasta ympä-

ristöstään. Berry on jakanut akkulturaatio-käsitteen integraatioon, assimilaatioon, marginalisaatioon ja separaatioon tai segregatioon. Integraatio tarkoittaa Berryn mukaan sitä, että henkilö kokee kuuluvansa vähemmistöryhmään, mutta toimii myös valtaväestöön kuuluvien ja muihin etnisiin ryhmiin kuuluvien kanssa. Separaatio merkitsee eristäytymistä ja pitäytymistä ryhmässä, jonka kokee omaksi ja kontaktien välttämistä oman ryhmän ulkopuolisiin. Segregatio tarkoittaa valtayhteisön aktiivista toimimista ryhmän tai yksilön eristämistä ”omiensa” pariin. Assimilaatio eli sulautuminen merkitsee vähemmistöidentiteetistä luopumista ja halua kuulua enemmistöön. Tilaa, jossa yksilö on eriytynyt kulttuurisesta taustastaan eikä samastu muihin ryhmiin, kutsutaan marginalisaatioksi. (Forsander 2001, 37–38.)

Perheen sisäisiin suhteisiin vaikuttaa ennen kaikkea se, onko muutto tapahtunut vapaaehtoisesti. Maahanmuuttajaperheissä vanhempien asema yleensä vaikeutuu ja heidän roolinsa voivat muuttua. Syynä voi olla esimerkiksi perheen äidin aseman muuttuminen kotiäidistä työssäkäyväksi, kun samanaikaisesti ennen perheen elättäjänä toiminut isä jää työttömäksi. Mikäli vanhemmat eivät pysty omaksumaan uutta kieltä ja sopeutumaan uuteen ympäristöön voi vanhempien arvo lasten silmissä laskea. Perheessä perusasetelma muuttuu pääläelleen; aikuiset muuttuvat lapsiksi ja lapset aikuisiksi. Maahanmuuttajalapsat joutuvat toimimaan tulkkeina ja vanhempiensa apuna erilaisissa viranomaistapaamisissa paremman kielitaitonsa vuoksi. Perheen sisäiset jännitteet kasvavat, kun roolit vaihtuvat, tästä seuraa ristiriitoja ja konflikteja. Ristiriitatilanteissa pyritään kompromisseihin perheen sisäisen rauhan vuoksi. Usein äiti toimii välittäjänä kahden kulttuurin aiheuttamissa kiistoissa. Tällaisilla kulttuurisilla yhteentörmäyksillä on vaikutuksia erityisesti nuoren psyykeen. (Talib 2002, 23–24.)

Maahanmuuttajaväestössä esiintyy köyhyyttä, työttömyyttä sekä luku- ja kielitaidottomuutta. Kulttuuriin liittyvät poikkeavat tavat ja uskomukset voivat estää avun hakemisen. Myös maahanmuuttajien keskuudessa kulkeva tieto palveluntarjoajan huonosta maineesta saattaa estää palvelun piiriin hakeutumisen. Kommunikointi ilman yhteistä kieltä on haastavaa molemmille osapuolille. Palvelun tarjoajan- ja hakevan yhteistyö voi olla ongelmallista myös toista kohtaan olevan kielteisen asenteen takia. Varsin usein maahanmuuttajien erilaiset ongelmat selitellään kotouttamiseen tai kulttuurieroihin liittyväksi ongelmaksi, asiaan sen enempää syventymättä. Pahimmillaan tilanne voi johtaa kulttuurierojen vääristyneeseen korostamiseen. (Heikkilä-Daskalopoulos 2008,

13; Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 43–44.) Suarez-Orozco ja Carhill toteavat artikkelissaan, että liian usein maahanmuuttajien ongelmia selitetään maahanmuuttajuudella eikä huomioida taustalla olevia muita tekijöitä, kuten rotu, sukupuoli tai sosioekonominen asema. Maahanmuuttajat leimataan liian usein ilman perusteita ongelmiksi tai selviytyjiksi. (Suarez-Orozco & Carhill 2008, 87.)

Suurimmat ongelmat maahanmuuttajalla johtuvat siitä, että hän ei ymmärrä riittävästi vanhaa eikä myöskään uutta kulttuuriympäristöään. Maahanmuuttajalta edellytetään oman kulttuurisen taustansa kunnioittamista sekä myös suomalaisen kulttuuriin riittävästä sopeutumisesta. Vanhemmat toivovat lastensa omaksuvan oman perinteisen arvo maailmansa, mutta suomalaisessa yhteiskunnassa selviytyäkseen lasten on pakko omaksua myös läntisen kulttuurimallin mukaisia ajatusmalleja. Näiden ristiriitojen ratkaisemiseen tarvitaan tiivistä yhteistyötä maahanmuuttajalasten vanhempien ja kasvatustajien välillä. (Talib 2002, 26–27.)

3 MAAHANMUUTTAJALAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

3.1 Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet

Varhaiskasvatus määritellään lapsen eri elämämpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 11, 39.)

Päivähoitolaki määrittää päivähoidon tehtäväksi tarjota lapselle jatkuvat, lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet. Tämän lisäksi päivähoidon tulee tukea lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävässä. Päivähoidosta on tullut subjektiivinen, kaikille tarjolla oleva palvelu. Suomalainen päivähoito on vahvistanut viimeisten vuosikymmenien aikana asemaansa alle kouluikäisten lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Päivähoidon arki ja toimintaan liittyvät järjestelmät ovat tulleet lapsiperheille tutuiksi. (Alasuutari 2003, 25–26.)

Varhaiskasvatuksen toteutuksessa edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta erilaisten perheiden lasten tarpeita ja vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan käsitellä henkilöstön ja vanhempien kesken tasavertaisesti ja vastavuoroisesti. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan perehdytään, niitä arvostetaan ja ne näkyvät varhaiskasvatuksen arkipäivässä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

3.2 Varhaiskasvatus maahanmuuttajaperheen tukena

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä siten, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 39–40.) Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa oletetaan erikielisen ja erikulttuuritaustaisen lapsen kasvavan niin omaan kuin suomalaiseenkin kulttuuriin. Varhaiskasvatuksen suunnitelmassa ei tuoda

kuitenkaan esiin sitä, miten kahteen kulttuuriin kasvattaminen varhaiskasvatuksen puolella tulisi toteuttaa. (Nummela 2005, 13.)

Maahanmuuttajaperhe on oikeutettu käyttämään samoja päivähoidonpalveluja kuin valtaväestö, jos maahanmuuttajaperhe asuu Suomessa vakituisesti. (Ikäläinen ym. 2003, 41.) Päivähoidolla on tärkeä merkitys lapsen kotouttamisen ja identiteetin kehittymisen kannalta. Päiväkoti tarjoaa tuen lapsen kotouttamiseen tarjoamalla lapselle suomen kielen opetusta sekä tietoja ja taitoja tunne-elämän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. On myös tärkeää, että lapsi saa luotua ystävyyssuhteita ikäisiinsä lapsiin ja leikkiä lapsen tavoin. Päiväkodissa lapset oppivat elämän perustaitoja, kuten pukeutumista ja ruokailutapoja. Asetus lasten päivähoidosta määrittelee kasvatustavoitteiksi eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukemisen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. (Hilkska 2004, 78.)

Päivähoidon tavoitteena on tukea lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti lapsen tarpeet huomioiden. Maahanmuuttajalapselle päivähoito on eräänlainen kotoutumisen muoto. Päivähoito kehittää lapsen sosiaalisia valmiuksia ja tukee lapsen yksilöllisyyttä. Lisäksi päivähoidossa lapsi saa ikätasolleen sopivia virikkeitä. Maahanmuuttajalapselle päiväkotiki on tärkeä paikka, jossa hän voi tavata ja toimia muiden maahanmuuttaja- sekä valtaväestön lasten kanssa. Maahanmuuttajalapsi saa lapsiryhmästä eräänlaista vertaistukea. Vuorovaikutus lapsiryhmässä edistää maahanmuuttajalapsen vuorovaikutustaitoja ja kehittää hänen kielen oppimista sekä kulttuurin tuntemusta. Yhteisten leikkien avulla maahanmuuttajalapsi voi iloita oppimisestaan taidoista ja opetella yhteistyötä muiden kanssa. Maahanmuuttajalapselle kokemus siitä, että hän on ryhmän jäsen, on yleensä merkittävä. (Könönen 2007, 27.)

Maahanmuuttajalapsi voi erottua päiväkodin lapsiryhmästä kognitiivisilta, sosiaalisilta ja emotionaalisilta taidoilta. Päivähoidon henkilöstöllä on tärkeä tehtävä tukea maahanmuuttajalapsen sopeutumista päiväkotiin. Päivähoidon aloittaminen heijastuu yleensä koko maahanmuuttajaperheeseen. Päivähoitoon liitetään erilaisia mielikuvia sekä toivoa ja odotuksia. (Könönen 2007, 5-6.) Marja-Leena Nummelan Pro Gradututkimuksessa ilmi tulleita haasteita päivähoidossa ovat: kielestä johtuvat kulttuurierot, uskonnosta tai maailmankatsomuksesta johtuvat kulttuurierot, ruuasta ja ruokailusta

johtuvat, erilaisista muista tavoista johtuvat sekä perheiden ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyöhön vaikuttavat kulttuurierot. (Nummela 2005, 64–65.)

3.3 Kulttuurin erilaiset areenat

Kulttuuri käsitteenä pitää sisällään paljon asioita. Kulttuuri pitää sisällään niitä asioita, joita ihmiset ovat oppineet tekemään, arvostamaan, uskomaan ja nauttimaan. Kulttuuri on tapa ajatella, tuntea ja reagoida. Myös ihmisten elämäntavat, uskomukset, moraali-käsitykset, lait ja tottumukset ovat osa kulttuuria. Kulttuurin avulla ihmiset muodostavat käsityksensä elämästä ja kuolemasta, avioliitosta, naisen ja miehen rooleista, lapsista ja vanhuksista, luonnosta ja maailmankaikkeudesta. Näkyvimmin kulttuuri tulee esiin asenteistamme, puheestamme ja vaatteistamme. Kulttuuri opitaan sosialisoinnin kautta. Se välittyy sukupolvelta toiselle, kasvatuksen kautta. (Alitolppa-Niitamo 1993, 18–19.)

Merja Aniksen mukaan kulttuuri voidaan määritellä sosiaalisesti jaetuiksi näkemyksiksi tiedosta ja kokemuksista. Kulttuuri voidaan käsittää yhteisenä merkityskarttana, jonka avulla ihminen tuntee kuuluvansa johonkin kulttuuriin ja yhteisöön sekä omaavansa tunteen yhteisestä identiteetistä. Ihminen tuntee mihin kuuluu ja kuka on. Kieli, uskonto ja traditiot ovat tärkeitä kulttuureja tuottavia merkitysjärjestelmiä sekä identiteetin rakentajia. (Anis 2008, 19.) Kulttuuria voidaan verrata kotiimme. Koti on jokaiselle tärkeä paikka. Paikka, johon kuulumme ja josta olemme kotoisin. Kodin tavoin kulttuuri on paikka, jossa identiteettimme viihtyy. Perityt, velvoittavat ja väistämättömät siteet kiinnittävät kulttuurin ihmiseen ja saavat ihmisen tuntemaan olonsa kotoisaksi. Tunne yhteen kuulumisesta, turvallisuudesta ja tuttuudesta yhdistää saman kulttuurin omaavia ihmisiä. (Hall 2003, 94.)

Kollektiivikulttuureissa, joissa on laaja perheyhteisö, kuka tahansa aikuinen voi rangaista lasta. Monissa perinteisiä arvoja edustavissa kulttuureissa ja perheissä on fyysinen rankaisu edelleen käytössä lastenkasvatuskeinona. Puhumisen sijaan fyysisen vallan käyttö kasvatustilanteissa voi aiheuttaa lapsen sisäisen kontrollin heikkoutta. Lapsi tulee riippuvaiseksi ulkoisesta kontrollista ja luottaa toisten arvioon tullakseen hyväksytyksi. Lapsi ei ole tietoinen siitä, milloin hän on kiltti tai tuhma. Vanhempien kunnii-

oittamisen vaatimus yhteisökeskeisessä ajattelussa voi aiheuttaa lapselle ongelmia tilanteissa, joissa edellytetään luovia ja omaehtoisia päätöksiä. Yksilökulttuureissa lapsia kohdellaan enemmän tasavertaisina, heitä rohkaistaan itsenäisiin kokeiluihin ja he saavat väittää vastaan vanhemmilleen. Kasvatustapa on hyväksyvää ja itsenäistävää. (Talib 2002, 58.)

3.4 Maahanmuuttajalapsen identiteetin tukeminen

Identiteetti tarkoittaa ryhmiin identifioitumista. Ryhmät ja yhteisöt haluavat, että sen jäsenet käyttäytyvät samankaltaisesti ja käyttävät yhteistä kieltä, jotta heidän toimintaansa voidaan ennustaa ja ymmärtää. Yksilön näkökulmasta identiteetissä on kyse hänen samaistumisestaan eri ryhmiin, millaisen identiteetin hän on saanut sosialisationsa seurauksena ja millaisia identiteetipainotuksia ja -valintoja hän on tehnyt. Taylorin (Taylor 1989) mukaan identiteetti pyrkii vastaamaan ihmiselämän peruskysymykseen ”Kuka minä olen?”. (Kaikkonen 2004, 65.)

Kulttuurinen identiteetti koostuu kasvatuksesta, jossa erilaisista, pienistä kokonaisuuksista muodostetaan laajempi, yhtenäinen kokonaisuus: kulttuurinen identiteetti. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa tulisi tukea ja sallia erilaisen kulttuurisen identiteetin omaaville toisenlaista kasvatusta. Kasvatuksen olisi tärkeää tukea kaikkien omaa, kulttuurista identiteettiä, eikä suunnata kasvatusta vain yhdelle identiteetille sopivaksi. (Puolimatka 2005, 79.) Kulttuurisen ja etnisen tietoisuuden ylläpitoa ja välittämistä eteenpäin seuraavalla sukupolvelle ovat lasten kasvattaminen kieleen, uskontoon ja kulttuurisiin traditioihin kerhoissa, kouluissa ja juhlissa. Merkittävä osa toisen sukupolven identiteetin rakennusta on yhteys kotimaahan ja etnisiin juuriin. (Forsander 2001, 50–51.)

Eri tutkijoiden mukaan ihminen voi rakentaa kulttuuri-identiteettinsä kuulumalla yhteenkuuluvuutta kahteen kulttuuriin. Tuolloin yksilö muovaa käyttäytymistään niin, että se sopii eri kulttuureihin. Yksilö tiedostaa, ettei hänen tarvitse välttämättä piilottaa identiteettiään ollessaan tekemisissä eri ihmisten parissa. Yksilö oppii käyttämään kulttuuri-identiteettiään rinnakkain eri tilanteissa, - ei toisiaan pois sulkien. Ihmisen identi-

teetin käyttämiseen vaikuttaa se, kuinka tärkeäksi hän identiteetin kokee, kenen kanssa hän on ja missä sekä mikä on tilanteen kannalta paras tapa toimia. (Liebkind 2000, 23.)

Maahanmuuttajaperheen onnistunut kotouttaminen antaa hyvät lähtökohdat lapsen monikulttuurisen identiteetin kehittymiselle. Monikulttuurinen identiteetti tulee toimimaan voimavarana lapsen myöhemmässä elämässä. Se tukee ja auttaa heitä toimimaan eri tilanteissa. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 48.)

Identiteetti ja maahanmuuttajuus ovat sidoksissa kiinteästi toisiinsa. Muutto ohentaa ihmisen identiteettiä, heikentää tietoisuutta siitä kuka minä olen. Lisäksi elämään vaikuttaa jatkuva suru ja kaipaus entistä kohtaan. Identiteetti on muuton yhteydessä kootava uudestaan ja muunnettava vaihtuneeseen kieleen, paikkaan ja kulttuuriin sopiviksi. (Talib 2002, 41.) Diasporassa elävät ihmiset joutuvat väistämättä muovaamaan itselleen uusia kulttuurisia identiteettejä, jotka sopeutuvat uuteen elinympäristöön. Uudet identiteetit ovat vanhan ja uuden kulttuurin sekoituksia. Hall kuvaa heitä ihmisiksi, jotka kuuluvat useampaan kuin yhteen maailmaan, puhuvat useampaa kuin yhtä kieltä ja joilla on useampi identiteetti ja koti. Nämä ihmiset ovat tottuneet elämään eri kulttuurien rinnakkaiselo. (Hall 2003, 106–107.)

Kulttuurisidonnaiset tekijät vaikuttavat siihen, millaiseksi lapsen identiteetti kehittyy. Lapsi kehittää identiteettiään vuorovaikutustilanteissa toisten kanssa. Jokaisella ihmisellä on mielikuva siitä, millainen ihminen hän on. Mielikuvan kautta lapsellekin muodostuu käsitys itsestä, - oman arvon tunne. Oman arvon tunteella ja sen kautta muodostuvalla identiteetillä on merkittävä osa ihmisen kasvussa. (Nummela 2005, 10.) Yhteistyössä vanhempien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa edistetään lapsen kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lapsen mahdollisuutta ilmentää omaa kulttuuritaustaansa varhaiskasvatuksessa. Näin tuetaan lasten oman identiteetin vahvistumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

3.5 Maahanmuuttajalapsen kasvattaminen kaksikielisyyteen

Äidinkieli on tunnekieli, se on tiedon, ajattelu ja luovuuden kieli sekä side omiin juuriin – vanhempiin, isovanhempiin, kotimaahan ja kulttuuriin Vanhempien tulisi joh-

donmukaisesti käyttää omaa äidinkieltään eikä sekoittaa eri kieliä. Jos vanhemmat kärsivät itse kielitaidottomuudestaan, he haluavat antaa lapselle paremmat edellytykset eikä heillä ole ehkä voimia ja taitoa opettaa äidinkieltä lapselle suomenkielisessä ympäristössä. Tästä syystä perheen kanssa tulisi keskustella kielikysymyksestä sekä tukea ja kannustaa perheitä käyttämään omaa kieltään. Äidinkieltään hyvänä ja kauniina pitävä lapsi uskaltaa ja haluaa myös oppia sitä, siksi on tärkeää, että ympäristö arvostaa lapsen omaa kieltä. Äidinkielen hallinta on myös perusta uuden kielen oppimiselle. Vanhempien kanssa keskustelu ei ehkä riitä kielitaidon perustaksi, sillä kodin ulkopuolella lapset saavat sellaista tietoa, jota he eivät osaa välittää vanhemmilleen äidinkielellään. Tästä syystä tarvitaan monipuolisempaa kommunikaatiota ja kielenkäyttöä, eräs tapa on opetus omalla äidinkielellä (kotikielen opetus). (Räty 2002, 154–156.)

Enemmistö vastasyntyneistä oppii vain yhden kielen, jota muut ihmiset hänen ympärillään käyttävät, näin lapsi oppii ympäristönsä kielen. Tästä kielestä tulee hänen luonnollinen kielensä, johon hän identifioi itsensä. Äidinkieli on ihmisen ensimmäinen kielellisen identifioitumisen väline, vasta myöhemmin hänen kaikki muutkin kielensä muokkaavat ja rakentavat hänen identiteettiään monikielisen ja –kulttuurisen identiteetin suuntaan. Äidinkieli on ihmiselle perustavaa laatua oleva ominaisuus, maailmassa olemiseen liittyvä keskeinen väline. (Kaikkonen 2004, 41, 103–104, 119–122.) Erityisesti maahanmuuttajalasten kohdalla toimintakyvyn edellytyksenä voidaan pitää riittävän toimivaa kaksikielisyyttä. Ilman kaksikielisyyttä maahanmuuttajalasten sosiaalinen toimintakyky jää jo lähtökohtaisesti kantaväestöä heikommaksi. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009, 48.)

Useissa kunnissa varhaiskasvatuksen piirissä on kasvava joukko lapsia, joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lapset ovat tulleet Suomeen pakolaisina, paluumuuttajina tai muista syistä kuten vanhempien työn tai opiskelun vuoksi. Kun lapsi on muuttanut Suomeen pysyvästi asumaan, on tärkeää huolehtia mahdollisimman nopeasti lapsen kielen kehityksen tukemisesta. Tähän kuuluu sekä lapsen äidinkielen kehityksen jatkumisen varmistaminen että suomen kielen opetus. (Adenius-Jokivuori 2004, 208–211.) Suomen kieli on yksi päiväkodin merkittävimmistä oppimiskohteista maahanmuuttajalapselle. Päiväkodissa ollessaan lapset omaksuvat toisten puhumaa kieltä ja oppivat sitä kautta suomen kieltä myös itse. Päiväkodissa tarjolla olevat leikit

lauleineen ja loruineen kehittävät lapsen kielellisiä taitoja luonnollisesti. (Halonen 2009, 46.)

Vanhemmat saattavat toivoa, että päiväkotikielinen ”suomalaisista” lapsen mahdollisimman pian. Vanhemmat haluavat lastensa välttävän samat vaikeudet kuin heillä itsellään on ollut esimerkiksi kielen suhteen. Tällaisia vanhempia tulisi rohkaista välittämään omaa kieltään ja kulttuuriaan lapsilleen, koska kieli ja kulttuuri ovat tärkeitä lapsen identiteetin rakentumisella ja jatkuvuuden tunteelle. Lapsen tulisi voida olla ylpeä omasta taustastaan. Lapsi ei saisi kuitenkaan tuntea olevansa erikoisuus tai ”kummajainen” päiväkodissa. Lapsen omaa kulttuuria ja kieltä pitäisi tukea päivähoitossa siten, että hänellä on mahdollisuus kasvaa luontevaan kaksikulttuurisuuteen. Luonteva tapa kaksikulttuurisuuteen kasvattamisessa on suomalaisen henkilökunnan lisäksi maahanmuuttajataustaiset työntekijät päiväkodissa, esimerkiksi lasten äidinkielliset avustajat. Vaikka lapsi oppisi suomen kielen nopeammin kuin vanhempansa, ei lasta saa käyttää tulkkinä ja kulttuurien välittäjänä, vaan yhteistyössä vanhempien kanssa tulee käyttää tulkkinä. (Räty 2002, 167–168.)

3.6 Kasvatuskumppanuus yhteistyön perustana

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilökunnan tietoisista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 31.) Päivähoitossa olevan lapsen elämän tärkeimmät ympäristön tarjoavat koti vanhempineen sekä päiväkotikielinen ammattitaitoisine työntekijöineen. Kodin ja päivähoidon yhteistyö lapsen parhaaksi ilmenee kasvatuskumppanuutena. Kasvatuskumppanuutta toteutetaan lapsen jokapäiväisen hoidon ja kasvatuksen ohessa. Kasvatuskumppanuus tavoitteena on kirjattu myös lakiin lasten päivähoitosta. (Karila & Nummenmaa 2001, 15.)

Päiväkotien ja koulujen on sitouduttava toimintaan, joka on hyväksi jokaista lasta ajatellen. Toimintaan sitoutuminen on hyvin ratkaisevassa asemassa lapsen sopeutumista ajatellen. Kodin ja päiväkodin arvojen ja uskomusten kohtaaminen ja yhteensovittami-

nen on saatettava toimivaksi kokonaisuudeksi lapsen parasta ajatellen. (Paavola 2007, 27.)

Kasvattajan ja kasvatettavan suhde olisi tärkeää nähdä laajemmassa kontekstissa, ei pelkästään kahden ihmisen välisenä vuorovaikutuksena. Vuorovaikutukseen liittyy aina laajempi, kasvattajan ja kasvatettavan sukupolvien välinen yhteisöllinen suhde. Näin ollen ei voida jättää huomioimatta kulttuurista näkökulmaa ja siihen liittyvää yhteiskunnan vaikutusta. Kasvattajan pedagoginen toiminta on aina yhteydessä henkilökohtaiseen ja ympäröivän kulttuurin kanssa vuorovaikutuksessa syntyneeseen tietoon. Jokainen kasvattaja ottaa vastuun siitä päätöksestä, mikä on kasvatettavalle tärkeää, opetettavaa sisältöä. (Paavola 2007, 17–18.)

Hyvässä vuorovaikutustilanteessa vastavuoroisuus, kuunteleminen ja toisen asemaan eläytyminen on tärkeää. Yhteisymmärrystä edistetään kuuntelemalla. Kohtaamistilanteessa on toiveena tulla hyväksytyksi. Turvallisessa ilmapiirissä ihminen uskaltaa olla oma itsensä. Epävarmuutta vuorovaikutustilanteissa lisää yhteisen kielen puute. Mikäli yhteisiä tekijöitä ei kohtaamistilanteessa löydy, voidaan toiseen ryhmään kuuluva arvioida negatiivisesti. Aito kohtaaminen ja vuoropuhelu edellyttävät myös kiireettömyyttä. Ajan puute voi johtaa siihen, että halu ymmärtää toista ihmistä alenee, inhimillisyys vähenee ja suhtautuminen toisiin ihmisiin kovenee. (Talib 2002, 83 ja 110.)

Kasvatuskumppanuutta toteutetaan maahanmuuttajaperheen kanssa samaan tapaan kuin valtaväestön kanssa. Maahanmuuttajaperheen kulttuuriin tutustuminen auttaa luottamuksellisen suhteen rakentamisessa. Kuten lapsiperheissä yleensä, myös maahanmuuttajaperheiden vanhemmat kaipaavat yhdessä käytyjä keskusteluja lapsestaan päivähoiton henkilöstön kanssa. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat kiinnostuneita kuulemaan lapsensa kasvusta ja kehityksestä sekä siitä, miten lapsi päiväkodissa toimii. Ennakkoluuloja päivähoiton ja maahanmuuttajaperheen väliselle yhteistyölle löytyy niin päivähoiton henkilöstön kuin maahanmuuttajaperheen vanhempienkin puolelta. Avoin keskustelu auttaa molempia osapuolia silloin, kun he haluavat tietää arkeen, kulttuuriin ja uskontoon liittyvistä asioista. Yhdessä jaettuina ennakkoluulot vähenevät ja mahdollisuus luottamukselliselle kasvatuskumppanuudelle lisääntyy. (Ikäläinen ym. 2003, 81–82.)

Yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen antaa lapsen vanhemmille mahdollisuuden syventyä heidän lapsensa asioihin. Päivähoidon arki ei kiireellään ja hektisyydellään mahdollista lapsen asemaan syventymistä. Vanhemmat saavat kokonaiskuvan siitä, millaista heidän lapsensa arki päiväkodissa on ja millainen lapsi päiväkodissa on. Vasukestelu antaa vanhemmille päivähoidon ammatillisen henkilöstön näkemys ja arvioinnin heidän lapsensa tilanteesta. Luottamus päivähoidon henkilöstön asiantuntijuuteen on suuri. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa vanhemmat toivovat kuulevansa, jos päivähoidon henkilöstöllä on jostain syystä herännyt huoli lapsen kehityksestä tai käyttäytymisestä (Alasuutari 2010, 59–64.)

Päivähoito ei ole enää ensisijaisesti sosiaalisesti ja taloudellisesti heikosti voivien perheiden ja lasten tukija. Päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja vanhempien suhteessa pyritään tasavertaiseen kasvatuskumppanuuteen. (Alasuutari 2003, 25–26.) Päivähoidon olisi hyvä saada kuva lapsen ja perheen arjesta. Tämä auttaa päivähoidon henkilöstöä toimimaan luontevana osana lapsen elämässä. (Könönen 2007, 25.)

3.7 Valmiudet tehdä maahanmuuttajatyötä sosiaalialalla ja päivähoidossa

Minttu Rädyn mukaan maahanmuuttajatyössä tarvitaan kulttuurista sensitiivisyyttä (teoriatietoa kulttuurista ja sen osa-alueista), kykyä kohdata ja kommunikoida kielivaikeuksista, näkemysristiriidoista ja vaikeista elämäntilanteista huolimatta sekä tietoa maahanmuuttajien palvelujärjestelmästä. (Räty 2002, 8.)

Eri kulttuurien välisiin kohtaamistilanteisiin ja vuorovaikutukseen liittyvä kompetenssi koostuu taidoista, tietämyksestä, asenteista ja toiminnasta. Näitä asioita tulisi pyrkiä kehittämään, jotta kulttuurien välinen kompetenssi lisääntyisi. Etenkin asennekasvatus, oikeanlaiset asenteet ja asennemuokkaus nousevat esille yleisessä keskustelussa. Yhdenvertaisuuteen tähtäävä toimintaa, oikeudenmukaista ajattelua ja asenteita voidaan pitää kulttuurien välisen kompetenssin lähtökohtana. Omien asenteiden, ennakkoluulojen ja stereotyyppien tunnistaminen ja arvioiminen sekä niiden muokkaaminen auttavat kehittämään valmiuksia erilaisuuden kohtaamiseen. Asiakaspalvelutyössä kulttuurien välinen kompetenssi on yksi ammattitaidon osatekijä vuorovaikutustaitojen, am-

matillisen osaamisen, kehittymis- ja omaksumiskyvyn sekä joustavuuden ja muutoksen sietokyvyn lisäksi. (Hammar-Suutari 2009, 123–126.)

Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kulttuurisen identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää arvioida ja ymmärtää perheen sekä perheen ja kulttuurisen yhteisön merkitystä lapsen elämässä. Sosiaalialan työntekijöiden rooli on olla välittäjänä valtakunnan ja maahanmuuttajien välillä sekä vanhempien, yhteisöjen ja lasten ja nuorten välillä. (Anis 2008, 6.)

Maahanmuuttajat joutuvat kohtaamaan sosiaali- ja terveystoimessa työskenteleviä ammattilaisia. Viidesosa sosiaalitoimistossa asioineista maahanmuuttaja-asiakkaista kertoi saaneensa melko huonoa tai huonoa palvelua. Maahanmuuttajien kokemukset sosiaaliviraston heille antamista palveluista olivat kielteisiä. (Jasinskaja-Lahti; Liebkind & Vesala 2002, 82–83.) Sosiaali- ja terveystoimessa työskentelevät ovat suhteellisen korkeasti koulutettuja. Kuitenkin he Kerttu Weissenfeltin tutkimuksen mukaan olivat autoritaarisia ja asennoituivat esimerkiksi turvapaikanhakijoihin negatiivisemmin kuin muilla ammattialoilla työskentelevät. Turvapaikanhakijoille sosiaali- ja terveystoimessa työskentelevät ovat niitä viranomaisia, jotka he kohtaavat maahantulonsa jälkeen toimeentuloon ja terveyteen liittyvissä asioissa intiimeissä ja henkilökohtaisissa asioissa. (Weissenfelt 2007, 207–208.)

Päivähoidossa tarjolla oleva varhaiskasvatus edellyttää päivähoidon henkilöstöltä ammattitaitoa, joka ilmenee eri osaamisalueiden kautta. Keskeisimmäksi osaamisalueeksi työssä nousee varhaiskasvatukseen liittyvä osaaminen. Päivähoidon henkilöstöllä on oltava riittävä koulutus työnsä laadukkaaseen toteuttamiseen. Sosiaalipalvelujärjestelmään kuuluvana päiväkodilta edellytetään myös laaja-alaista kasvatukseen, opetukseen, hoitoon ja huolenpitoon liittyvää osaamista. Päiväkodin on oltava tietoinen yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta maailmasta, jossa se sijaitsee. Tämä antaa päiväkodin henkilöstölle mahdollisuudet nähdä oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta. (Karila & Nummenmaa 2001, 27–29.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytys on henkilöstö, jolla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Lisäksi tarvitaan kasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien

yhteistyötä, jotta yhteinen kasvatustehtävä on lapsen kannalta mielekäs kokonaisuus. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 11, 39.)

Työskenneltäessä maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä kanssa on päivähoidon henkilöstön tärkeää tiedostaa oma roolinsa kasvattajana sekä arvot ja eettiset periaatteet, jotka sen taustalla ovat. Päivähoidon henkilöstöltä vaaditaan sitoutumaan yhteistyöhön niin valtaväestön-, kuin maahanmuuttajaperheidenkin kanssa. Maahanmuuttajaperheelle henkilöstön sitoutuminen hyvin toteutettuun työhön antaa hyvät lähtökohdat kotoutua Suomeen. (Könönen 2007, 11, 25.) Kulttuurinen tietous auttaa kasvattajaa onnistuneen kohtaamisen luomisessa. Käsitys omista kulttuurisista juurista ja tietoa muista kulttuureista auttaa kasvatusta ja opetusta suunniteltaessa ottamaan huomioon vähemmistölapsen oman kulttuurin. (Paavola 2007, 25.)

Päiväkodin arjessa työntekijät ovat tekemisissä hyvin erilaisten perheiden kanssa. Monikulttuurisuus aiheuttaa tiettyjä haasteita päivähoidon henkilöstön osaamiselle. Eri kulttuurien tuntemus kehittyy päivähoidossa tehtävän työn myötä. Päivähoidon henkilöstön on yritettävä ymmärtää asiakkaiden erilaisia elämänarvoja ja niistä nousevia kasvatuksen tavoitteita. Päivähoidon on saatava totuudenmukainen kuva perheistä, jotta he voivat toimia lapsen kasvun ja kehityksen tukijana. (Karila & Nummenmaa 2001, 28.)

Päivähoidon henkilöstön on tärkeää huomioida maahanmuuttajaperheen yksilölliset kokemukset. Maahanmuuttajaperheen erilaisuuden huomioimalla päivähoidon henkilöstöllä on paremmat mahdollisuudet välttää väärinymmärryksiltä. Yhteistyössä perheen kanssa toteuttava arki saadaan toimivammaksi. Yksilöllisten kokemusten huomioiminen auttaa päivähoitoa vastaamaan mahdollisimman hyvin maahanmuuttajalapsen ja hänen perheensä tarpeisiin. (Könönen 2007, 5-6.)

Sari Hammar-Suutarin tutkimuksessa ”Asiakkaana erilaisuus” todetaan, että hänen haastattelemansa maahanmuuttajat olivat suhteellisen tyytyväisiä julkisen sektorin palveluihin Suomessa. Erityisesti yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa kuvattiin pääsääntöisesti hyväksi ja työntekijöitä kiiteltiin ystävällisiksi ja ymmärtäväisiksi. (Hammar-Suutari 2009, 18; 171.) Myös Norjassa Oslossa tehdyn tutkimuksen mukaan maahanmuuttajavanhemmat olivat joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä päivähoitopalve-

luihin, koska se antoi maahanmuuttajalapsille paremmat kielelliset ja toiminnalliset valmiudet ennen koulun aloittamista. (Nergaard 2009, 9.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa päivähoidon henkilöstön työstä lapsiryhmissä, joissa on maahanmuuttajalapsia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata millaisena päivähoidon henkilökunta koki yhteistyön maahanmuuttajaperheiden ja lasten kanssa.

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

Millaisena päiväkodin arki ilmenee lapsiryhmässä, jossa on maahanmuuttajalapsia?

Millaisia haasteita päiväkodin henkilöstö näkee työssään lapsiryhmässä, jossa on maahanmuuttajalapsia?

Millaisia kehittämiskohteita päivähoidon henkilökunta tunnistaa työssään maahanmuuttajalasten parissa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Halusimme saada varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulman maahanmuuttajalasten määrän lisääntymiseen liittyviin arjen käytäntöihin ja haasteisiin Oulun päiväkodeissa. Tutkimusmetodiksi valitsimme teemahaastattelun. Saimme tietoa päivähoidon henkilöstön yksilöllisistä kokemuksista päivähoitoryhmässä, joissa oli eri-ikäisiä ja eri kulttuureista lähtöisin olevia maahanmuuttajalapsia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Lisäksi haastattelujen perusteella nousi esiin erilaisia kehittämiskohteita ja –ehdotuksia.

Päivähoidon maahanmuuttajakoordinaattori suositteli meille muutamia päiväkoteja, joissa päivähoitoryhmässä on maahanmuuttajalapsia enemmän kuin yksi tai kaksi. Näiden päiväkotien omista varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa oli erityinen maininta eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten huomioimisesta. (Oulun kaupunki 2011). Lähetimme sähköpostilla infokirjeen seitsemän päiväkodin johtajalle kesäkuun alussa ja pyysimme heitä välittämään tietoa halustamme tulla haastattelemaan henkilöstöä. Vain kaksi henkilöä suostui haastatteluun, siksi otimme vielä puhelimitse yhteyttä päiväkoteihin ja saimme sovittua muutamia haastatteluja ennen päiväkotien kesälomien alkamista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 83–84.)

Haastateltavat olivat varhaiskasvatuksen asiantuntijoita, kolme lastentarhanopettajaa ja kolme lastenhoitajaa tai lähihoitajaa. Osalla oli yli kymmenen ja kaikilla vähintään kolmen vuoden kokemus työskentelystä maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä kanssa. Haastateltavista kaksi työskenteli esikouluikäisten ryhmässä, muiden haastateltavien lapsiryhmät koostuivat kolmesta viiteen vuotiaista lapsista.

Taustatietojen lisäksi haastattelussamme oli kuusi eri teemaa, jotka liittyivät päiväkodin arjen toimintaan, kielen tukemiseen, yhteistyöhön maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa, kulttuuriin sekä kehittämiskohteisiin ja haasteisiin työssä. Pyrimme käymään teemat läpi kaikissa haastatteluissa. Teemahaastattelurungon (liite 1.) avulla saimme vastauksia opinnäytetyömme kannalta keskeisiin aiheisiin. (Hirsjärvi & Hurme

2001, 102–106.) Halusimme pitää haastattutilanteet epävirallisena, emmekä antaneet haastattelurungon liiaksi vaikuttaa haastattelun etenemiseen. Toivoimme näin saavamme hyvän keskusteluilmapiirin, jotta haastateltavat voisivat tuoda esiin ajatuksiaan ja kokemuksiaan työssä kohtaamistaan mahdollisista epäkohdistakin. Kaikki haastattelut tallennettiin tietokoneelle litterointia varten.

5.2 Aineiston analyysi

Analysoimme teemahaastattelujen avulla kerätyn aineiston induktiivisella sisällön analyysimenetelmällä. Analyysi eteni pienistä yksityisistä asioista yleiselle tasolle. Induktiivisella sisällön analyysimenetelmällä pyrimme huomioimaan eri tekijät, jotka nousivat aineistosta esiin ja vaikuttivat opinnäytetyömme lopputulokseen. Analyysin olennainen osa on aineiston luokittelu. Luokittelun avulla jäsensimme tutkittavaa ilmiötä vertaamalla aineiston eri osia toisiinsa. Käytimme teemahaastattelun teemoja alustavina luokkina. Luokittelun ja aineiston koodaamisen jälkeen yhdistelimme luokkia löydettyjen samankaltaisten ominaisuuksien mukaan. Lopuksi muodostimme analyysin perusteella tulkintoja haastattelutekstistä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 25, 145–151.)

Teemahaastattelujen aineistoa kertyi runsaasti. Aloitimme aineiston purun ja analysoinnin mahdollisimman pian haastattelujen päätyttyä. Kirjoitimme haastattelut sanatarkasti, tauot ja mahdolliset keskeytykset huomioiden. Tämän jälkeen luimme aineistoa useaan kertaan ja kokosimme siitä pelkistettyjä ilmaisuja. Luokittelimme pelkistetyt ilmaisut alaluokkiin, joista muodostettiin yläluokat. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135–140.)

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
...he puhuisivat kuitenkin lapsille sitä ommaa kotikieltä. Että se lapsella ensin vahvistuisi se...	Puhuisivat omaa kotikieltä, että se vahvistuisi	Äidinkielen tukeminen	Kielen merkitys	Arjen toimintaa tukevat asiat
Ja sitte kyllä, sanotaan loma-ajat on sellanen kans aika haasteellinen että. Että vanhemmat ymmärtää sen että lapsikin tarvii lomaa.	Vanhemmat ymmärtäisivät, että lapsi tarvitsee lomaa	Tietämättömyys lapsen tarpeista	Maahanmuuttajavanhempien ymmärtäminen	Haasteet vuorovaikutuksessa

KUVIO 1. Esimerkki analyysin etenemisestä

5.3 Opinnäytetyön eettisyys

Aiheen valinnassamme otimme huomioon, että aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Maahanmuuttajien määrä on kasvanut ja yhteiskunnassamme käydään kriittistä keskustelua aiheesta. Pyrkimyksemme oli saada tietoa maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin välisestä yhteistyöstä ja siihen liittyvistä haasteista. Haimme tutkimuslupaa Oulun kaupungin päivähoiton palvelujohtajalta huhtikuussa 2010. Tutkimuslupa-anomuksessa pyysimme lupaa suorittaa haastatteluja Oulun kaupungin päiväkotien henkilöstölle. Liitimme mukaan ohjaajamme hyväksymän opinnäytetyösuunnitelman. Saimme päivähoiton palvelujohtajalta luvan tutkimuksen suorittamiseen ja teimme hänen kanssaan sopimuksen opinnäytetyöyhteistyöstä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 27–28.)

Opinnäytetyömme kaikissa vaiheissa olemme huomioineet haastateltavien päivähoiton henkilöstön anonymiteetin. Emme tuo esille haastateltavien henkilöllisyyttä tai päiväkotien nimiä. Opinnäytetyöhömmme liittyvät haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen. Sovimme haastattelut aikataulullisesti päiväkodin toiminnan kannalta sopivaan ajankohtaan. Tarkoituksenamme oli muodostaa haastattelutilanteesta avoin vuorovaikutustilanne, jota haastateltavien ei tarvitsisi ennakkoon jännittää. Opinnäytetyöhömmme osallistuville kerroimme opinnäytetyömme tavoitteet ja tarkoituksen. Näin he olivat tietoisia siitä, mistä työssämme on kysymys. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–27.)

Haastatteluihin osallistui kumpikin opinnäytetyön tekijä. Haastattelun alussa varmistimme haastateltavien henkilöllisyyden. Pyysimme luvan haastateltavilta haastattelujen alussa keskustelujen nauhoitukseen. Kerroimme heille myös, että mitään nimiä tai muita tietoja, joista ilmenisi haastateltavan henkilöllisyys, emme luovuta ja kaikki materiaali jää vain meidän käyttöömmme. (Hirsjärvi ym.1997, 29.)

Opinnäytetyössämme olemme noudattaneet hyvää tutkimuskäytäntöä. Olemme merkinneet opinnäytetyössä käytetyt lähteet huolellisesti ja lainaukset ja alkuperäisilmaukset sanatarkasti. (Hirsjärvi ym. 1997, 29.)

5.4 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa aineiston keruun luotettavuus, lähdekriittisyys, analyysin, tulosten sekä johtopäätösten ja raportoinnin luotettavuus.

Tutkimuksessa, jossa haastattelut tehdään teemahaastatteluna, haastateltavien määrä ei voi olla kovin suuri. Olimme ajatelleet haastateltavien määräksi 5-7 henkilöä ja tehdä haastattelut yksilöhaastatteluna. Haastateltavia oli lopulta yhteensä kuusi, joka oli mielestämme sopiva määrä laadulliselle tutkimukselle teemahaastattelun avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 58.) Luotettavuuden kannalta olennaista oli, että haastateltavilla oli pitkä kokemus yhteistyöstä maahanmuuttajaperheiden ja -lasten kanssa. Teemahaastattelu mahdollisti sen, että haastattelu eteni joustavasti esiin tulevien asioiden mukaisesti, mikä oli tavoitteemmekin. Haastattelutilanteissa teimme tarkentavia kysymyksiä. Lisäksi pyysimme haastateltavia kertomaan vapaasti asioista, jotka heidän mielestään olivat tärkeitä ja joista emme huomanneet kysyä. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Haastattelukysymyksiä laatiessamme pyrimme siihen, että emme ohjailleet vastausta tietoisesti mihinkään suuntaan. Tämä lisää opinnäytetyömme luotettavuutta ja tuo haastateltavien omat kokemukset parhaiten esiin. Otimme opinnäytetyössämme huomioon sen, että haastateltavien määrä oli pieni. Tästä johtuen tuloksia ei voida yleistää, vaan ne kertovat vain muutamien alalla työskentelevien ihmisten kokemuksista (Hirsjärvi ym. 2009, 23–27.)

Jokainen haastattelu kesti noin tunnin ajan ja haastattelut suoritettiin päiväkotien tiloissa, henkilökunnan taukotilassa tai vapaassa ryhmätilassa. Haastattelujen ajankohdat valittiin henkilöstön toiveiden mukaisesti lasten lepohetken ajaksi. Tästä huolimatta henkilökunta joutui välillä reagoimaan esimerkiksi jonkun lapsen tarpeisiin tai joku kävi henkilökunnan taukotilasta hakemassa kupillisen kahvia. Pienet häiriötekijät eivät mielestämme olennaisesti vaikuttaneet haastattelun etenemiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 73–91.)

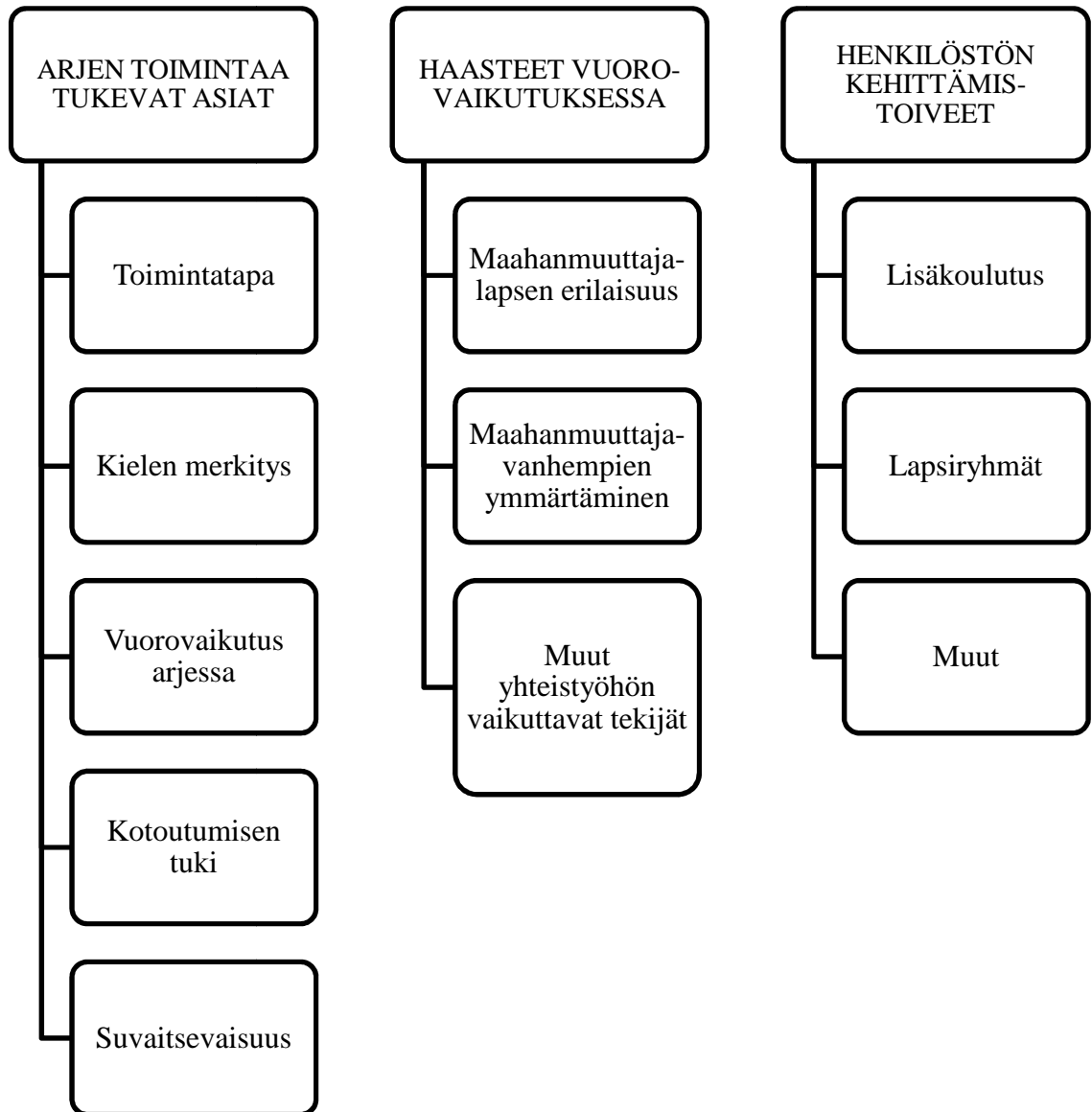
Yksi haastattelu oli ryhmähaastattelu, jossa oli kolme päivähoidon ammattilaista. Ryhmähaastattelun huonona puolena pidetään sitä, että haastateltavat eivät ”kehtaa” puhua asioista toisten kuullen, tai että puhe on pinnallista myöntelyä ja ristiriitoja peit-

televää. Kuitenkin ryhmäkeskustelussa arvokasta on se, että keskusteluun osallistuvat voivat nostaa esiin asioita, jotka muutoin jäisivät itsestäänselvyyksinä keskustelun ulkopuolelle. Luonnollisessa ryhmässä osallistujat soveltavat tilanteessa arkielämässä tuttua ryhmän vuorovaikutustilanteen kehystä. (Alasuutari 1994, 131–134.) Mielestämme ryhmähaastattelu oli onnistunut. Tilanne oli vapautunut ja työntekijät vastasivat kysymyksiimme toisiaan täydentäen ja kertoen esimerkkejä arjessa sattuneista tilanteista. Muut kolme haastattelua oli yksilöhaastatteluja.

Opinnäytetyömme lähteinä käytimme suomalaisia väitöskirjoja ja pro gradu-tutkielmia, jotka liittyivät päivähoidon ja maahanmuuttoon. Lisäksi haimme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimme niiden lähdeluetteloita saadaksemme tietoa alkuperäisistä lähteistä. Luimme myös useita opinnäytetöitä, joissa aiheena olivat varhaiskasvatus, päivähoido, maahanmuutto ja monikulttuurisuus. Etsimme tietoa valtion ja kunnan eri viranomaistiedotteista ja viranomaistahojen ja järjestöjen teettämistä selvityksistä. Perehdyimme myös eri tahojen hallinnoimiin asiaan liittyviin hankkeisiin. Hyödynsimme Internetin mahdollisuuksia eri hakutavoilla, etsimme tietoa erilaisista tietokannoista. Ulkomaisista tietokannoista käytimme Ebscoa, jolla haimme kansainvälisiä tutkimuksia ja artikkeleja. Teoriaosuudessa on jonkin verran toissijaisia lähteitä. Käytimme niitä lähinnä silloin, kun alkuperäislähteen saaminen ei onnistunut. Teimme runsaasti muistiinpanoja löydetyistä lähteistä. (Hirsjärvi ym. 1997, 105–109.)

Aineiston analysoinnissa olemme edenneet Sarajärven ja Tuomen esittämän sisällönanalyysin vaiheiden mukaisesti. (Sarajärvi & Tuomi 2004,111.) Opinnäytetyön analysointi- ja kirjoitusvaiheessa palasimme aineistoon ja tarkensimme luokitusta useita kertoja. Opinnäytetyön edistyessä ja tuloksia kirjoittaessa jouduimme vielä arvioimaan luokitteluja selkeämmiksi. Aineistomme alkuperäisilmaukset olivat värikkäitä ja ne ilmaisivat hyvin koettuja asioita. Käytimme näitä ilmaisuja tukemaan tuloksia ja lisäämään niiden luotettavuutta.

6 TULOKSET

KUVIO 2. Päiväkotihenkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa

6.1 Arjen toimintaa tukevat asiat

6.1.1 Toimintatapa

Yhteistyö maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa perustuu tasavertaiseen kohteluun. Vanhempien kielitaito huomioidaan ja tulkkia käytetään etenkin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmia ja muita asiapapereita läpi käytäessä. Hyväksi todettu käytäntö oli erään vastaajan mukaan kotivierailut, joissa tulkki on tarvittaessa mukana. Kotiympäristössä maahanmuuttaja kokee olonsa turvalliseksi. Varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään kotivierailun aikana.

H6: ...päästään niinku vanhemmille, vanhempien näkökulmasta niinku heille turvalliselle maaperälle ja ne sitte uskaltaa siellä paremmin kertoa mahdollisesti omia asioitaan ja...

Lapsiryhmä, jossa on maahanmuuttajataustaisia lapsia, on työntekijöille haasteellinen. Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä vanhempien kanssa, kun lapsi on ollut päiväkodissa pari kuukautta. Varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmia tehtäessä vanhempien toiveet lapsen kasvatukseen ja kulttuuriin liittyvistä asioista kirjataan ja ne huomioidaan päiväkodin arjessa. Jos vanhemmat luottavat päiväkodin henkilökuntaan riittävästi, on mahdollista kysyä vanhemmilta tarkemmin perheen ja lapsen asioista.

Päiväkodin ja maahanmuuttajaperheiden välinen yhteistyö toimi haastateltavien mielestä hyvin. Vaikka kieli teki kommunikoinnista haastavaa, koettiin yhteistyö monella tapaa antoisaksi. Maahanmuuttajaperheiden vanhemmat olivat kiinnostuneita lapsensa päiväkodissa viettämästä ajasta. Haastateltavat korostivat sitä, että kaikki lapset ovat tasa-arvoisia ja kaikista lapsista ollaan yhtä kiinnostuneita.

6.1.2 Kieli

Maahanmuuttajalapsella on mahdollisuus kotikielen opetukseen päiväkodissa tietyn edellytyksin (tarpeeksi lapsia samasta kieliryhmästä, pätevä opettaja saatavilla). Henkilökunta tiedosti äidinkielen merkityksen tunnekielenä. Edellytyksenä uuden kielen oppimiselle pidetään äidinkielen riittävää osaamista. Tästä syystä päivähoidon henkilöstö

tukee vanhempia siihen, että he puhuisivat kotona lapselle omaa äidinkieltään. Vaikka päiväkodissa suomenkielen oppiminen ja käyttö on etusijalla, henkilökunta kannustaa lapsia käyttämään omaa äidinkieltään esimerkiksi lauluissa ja leikeissä sopivissa tilanteissa. Lapset opettavat mielellään muille sanoja omasta äidinkielestään. Myös henkilökunta opetteli lapsen kotikielellä joitakin sanoja, tämä vahvisti tunnetta siitä, että lapsen äidinkieltä ja kulttuuria arvostettiin.

H4: ...mutta sitä tuetaan, että kuitenkin, vaikka vanhemmat olisivat opettelemassa suomenkieltä, niin että he puhuisivat kuitenkin lapsille sitä omaa kotikieltä. Että se lapsella ensin vahvistuis se.

H2:... Niin ja sitte ku sanoo omalla kielellä niille huomenta niin oo ku ilme kirkastuu.

Mikäli lapsen vanhemmilla on eri äidinkieli, henkilökunta kannustaa molempia vanhempia käyttämään lapsen kanssa keskusteluissa omaa äidinkieltään. Suomenkielen oppiminen tapahtuu luonnollisesti arkipäivän tilanteissa. Esikoulussa suomi 2-kielenä opetus on tärkeä riittävän kielitaidon saavuttamiseksi koulua varten. Kielten oppimisen tavoitteena on toimiva kaksikielisyys. Tulkin käyttö päiväkodissa koettiin tarpeelliseksi, mutta tulkkia käytettiin harkitusti. Kaikkiin arjen pieniin tilanteisiin ei tulkkia ollut mahdollista saada. Vanhempainillassa voi olla useita kieliryhmien edustajia ja tulkkaus useille kielille vie aikaa.

H5:... joitaki yhteydenottoja meidän johtajalle että voisko järjestää erikseen. Se on, kyllähän se katkasee sitä keskustelua. Meillä on ollu monissaki vanhempainilloissa...

H3: Seittemän eri tulkkia.

6.1.3 Vuorovaikutus arjessa

Opinnäytetyömme haastatteluissa ilmeni useaan otteeseen yhteisen kielen puuttumisen aiheuttamat vaikeudet. Kommunikointiin käytettiin apuna tulkkia, kirjoittamista, kuvia sekä konkreettisesti näyttämällä. Erilaiset eleet ja viittomat toimivat vuorovaikutuksen tukena. Haastateltavat tiedostivat, että kommunikointiin liittyi väärinymmärtämisen riski. Tämä pyrittiin huomioimaan asioita varmistamalla ja toistamalla. Päivähoidon arjessa väärinymmärryksiä sattui kuitenkin molemmin puolin ja niihin oli totuttu. Näistä tilanteista selvittiin usein huumorin avulla. Haastateltavat kokivat hieman ikävänä

asiana puheen pelkistämisen. Huonosti suomea ymmärtäville maahanmuuttajavanhemmille oli lauseet pelkistettävä mahdollisimman yksinkertaisiksi. Pelkistys tuntui tylyltä ja epäkohteliaalta. Pelkistetyillä lauseilla asiat saatiin haastateltavien mielestä paremmin ymmärretyiksi. Pelkistettyjä lauseita käytettiin maahanmuuttajavanhempien kanssa keskusteltaessa.

H3: ...kyllä sitten niinku semmonen seittemän sanan lause, se pittää kolmeen sanaan aika kevyesti yrittää typistää, että sä jotku asiat saat niinku hoiettua...

Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen päivän kulusta aamuisin ja iltaisin, kun lapsi tuodaan ja haetaan päiväkodista. Maahanmuuttajavanhemmat osallistuivat vanhempainiltoihin, joissa myös tulkki oli mukana. Yhteisiä tilaisuuksia päiväkodeissa olivat myös erilaiset teemapäivät, joihin vanhemmatkin olivat tervetulleita.

Tulkin käyttö oli päiväkodeissa luonteva ja totuttu käytäntö. Vastaajat totesivat kuitenkin, että joskus arkisten asioiden selventämiseen saatettiin pyytää lasta kertomaan asiasta vanhemmalle (esimerkiksi: huomenna retkipäivä, kumisaappaat mukaan). Kaikki haastateltavat toivat esiin sen, että vaikka lapsi osaisikin suomea, huomioitiin kuitenkin se, mitä asioita voidaan lapsen kuullen käsitellä.

H6: ...on jouvuttu käyttämään vähän niinku tulkkina, mikä ei oo mitenkään ihan niinku tarkoituksenmukaista että niitä lapsia käytetään tulkkina. Ja silloin ku käytetään lapsia tulkkina niin sitte ei voi puhua kaikista asioista...

Päiväkodin ja perheen välisen luottamuksen rakentuessa koettiin yhteistyön sujuvan hyvin. Onnistunut yhteistyö perheiden kanssa näkyi päivähoidon arjessa siten, että maahanmuuttajavanhemmat osoittivat päivähoidon henkilöstölle kiitollisuutta. Kiitollisuutta osoitettiin pienistä, arkipäiväisistä asioista, jotka suomalaisittain saattoivat tuntua itsestään selviltä. Maahanmuuttajavanhemmat ilmaisivat kiitollisuutta selkeämmin ja useammin kuin suomalaiset. Arvostuksen osoittaminen päivähoidon henkilöstön työlle vahvisti päiväkodin ja perheiden onnistunutta yhteistyötä.

H6:... Mä en tiä mistä se johtuu, mutta usseimmiten he kovasti aina kiittelee joka päivä jäläkeen kiitos ja on se muutenki...

6.1.4 Kotoutumisen tuki

Päivähoidon henkilöstön mukaan maahanmuuttajilla on matala kynnys kysyä muistakin kuin päivähoitoon ja lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista. Apua kysytään arjen pieniin ongelmiin, kuten millä bussilla pääsee keskustaan tai mistä voisi kysyä työharjoittelupaikkaa. Päivähoidon henkilöstö koki, että päiväkotia on neuvolan lisäksi yksi tärkeimmistä maahanmuuttajaperheen linkeistä suomalaisen yhteiskuntaan. Haastateluista ilmeni päivähoitoon myönteinen vaikutus erityisesti maahanmuuttajaperheiden äitien aktiivisuuden ja itsenäistymisen lisääntymiseen. Päivähoidon henkilöstö koki, että lapsen asioista jutteleminen oli luonteva tapa lähestyä päiväkotia ja suomalaista yhteiskuntaa.

H3: ...Ja työpaikkoja... Niin ne tulee aika nopeasti sen paperin kanssa tänne ja sanoo että ku ”minun pitäs mennä, mihis minä meen?” Että ”soitatko sinä minun puolesta?”

Maahanmuuttajalapsille, joiden kodin ympäristössä ei ole muita maahanmuuttajataustaisia perheitä, päiväkodin maahanmuuttajalapsen ovat tärkeä vertaistukiryhmä. He oppivat toimimaan vuorovaikutuksessa päiväkodissa olevien henkilöiden kanssa.

H2:...meille on tänne keskitetty, meille tulee sitte vähä kauempaaki, niin ne ei saa kuitenkaan kavereita siitä lähipiiristä, omasta piha-alueelta tai muuta.

6.1.5 Suvaitsevaisuus

Maahanmuuttajalasten mukanaolo päiväkodin ryhmässä lisäsi haastateltavien mielestä erilaisuuden hyväksymistä ja suvaitsevaisuutta niin lasten, vanhempien kuin henkilöstönkin kohdalla. Muutamit vastaajista kokivat saavansa maahanmuuttajaperheiden kautta tärkeää, henkistä pääomaa. Lapset eivät haastateltavien mukaan kiinnittäneet erityisemmin huomiota toisten ulkonäköön. Päiväkodin arkeen mahtui kuitenkin tilanteita, joissa esimerkiksi ihon väriä tai puhuttua kieltä saatettiin käsitellä. Nämä asiat olivat ilmenneet kuitenkin positiivisena, lapsen elämää rikastuttavalla tavalla. Lapset suhtautuivat erilaisuuteen aikuisia luontevammin, mikä kävi haastateltavien kertomuksista ilmi. Haastateltavat uskoivat, että oleminen ryhmässä, jossa oli maahanmuuttajalapsia, lisäisi erilaisuuden ymmärtämistä kaikille ryhmän lapsille. Tämä antaisi lapsille

hyviä valmiuksia myös kouluelämään, jossa erilaisuutta tullaan kohtaamaan vielä enemmän.

H4: ...Ettei ne (lapset) niinku välttämättä ees nää, että toinen on eriväri-
nen.

H5:...Että huivi ku huivi. Ei siinä.

Ryhmään tuleva uusi maahanmuuttajalapsi esitellään muille kuten suomalainenkin lapsi: kerrotaan lapsen nimi ja mistä hän on kotoisin. Jos lapsi tai lapsen vanhemmat haluavat, voivat he kertoa perheestään ja lähtömaastaan. Maahanmuuttajalapset tutustuvat suomalaisiin juhlapyyhiin ja osallistuvat niihin, jos vanhemmat antavat luvan. Maahanmuuttajien kulttuureihin liittyvistä juhlista pyritään saamaan tietoa, jotta niistä voidaan keskustella lasten kanssa.

H3: ...lapsena. Meillä on kaikki lapset ihan samalla tavalla, ollaan ihan yhtä kiinnostuneita heistä kaikista että. Että syksyllä ehkä tuli, me tehtiin sitä omaa kuvaa ja noilla b-väreillä maalattiin sitte ja katottiin peilistä, että minkävärinen iho mulla on. Niin siinä niinku lapset sitte niinku alko ite niinku ehkä enemmän miettiin sitä, että no ”ei meillä oookkaan ihan samanlainen”. Että he ei niinku ite kamalasti niinku kiinnitä siihen asiaan kyllä hirveästi huomiota.

Haastateltavilla oli kokemusta maahanmuuttajataustaisista suomenkielen opiskelijoista. Kokemuksia oli onnistuneesta, kuin vähemmän onnistuneesta yhteistyöstä. Haastateltavat sanoivat asian olevan kiinni paljon opiskelijan omista tavoitteista ja halusta. Haastateltavat katsoivat, että jos maahanmuuttajaopiskelija on valmis heittäytymään vuorovaikutukseen lasten kanssa ja osallistuu aktiivisesti päivähoiton arkeen, hän oppii harjoittelussa enemmän. Lapset suhtautuivat maahanmuuttajataustaisiin opiskelijoihin ennakkoluulottomasti. Lapsia kehoitettiin huomioimaan kielenopiskelija ja puhumaan hänelle suomea.

H3: ...Ja kyllähän meillä niinku lapsi tykkää, - ainahan lapsi tykkää opettaa...Ja että ”Muistakaahan nyt opettaa sitte suomenkieltä” että. Meilläki yks poika sano tossa vielä puoltoista viikkoa sitten että: ”Minä olen kyllä puhunut NIIN selkeästi.”

Maahanmuuttajataustaisesta opiskelijasta tai työntekijästä katsottiin olevan hyötyä maahanmuuttajalapselle. Haastateltavilla oli kokemuksia myös siitä, etteivät maahanmuuttajaopiskelijat olleet aina selvillä suomalaisen päivähoiton tavoitteista. Tämä il-

meni erityisesti naisten kohdalla, jotka haastateltavien mukaan palvelevat lapsia. Tämän koettiin olevan ristiriidassa suomalaisen, omatoimisuuteen tukevan kasvatuskemeyksen kanssa. Haastateltavat toivoivat enemmän ennakkoon annettua tietoa päiväkotiin saapuville maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ja työntekijöille siitä, mikä päivähoidon tavoite ja tehtävä on.

H1: ... tulee uus lapsi...itkee ja muuta ja sitte sattuu olemaan tämmönen toisesta kulttuurista tuleva vähä ehkä samanvärinen näkönen kun omat vanhemmat niin sitte tukeutuu kovastikin tai se rauhoittaa heitä.

6.2 Vuorovaikutuksen haasteellisuus

6.2.1 Maahanmuuttajalapsen erilaisuus

Maahanmuuttajalapsen luottamuksen saaminen koettiin päiväkodeissa tärkeäksi, mutta vaativaksi ja aikaa vieväksi. Luottamuksen saaminen koettiin tärkeäksi hyvän ymmärryksen ja yhteistyön saavuttamiseksi.

H2: ...oli yks sijainen kolome kuukautta niin ei se saanu niitten maahanmuuttajalasten näitten vaikeampien luottamusta on siinä kolomen kuukauden aikana ollenkaan

Esikouluikäisten parissa kurinpidon ongelmat ja päivittäiset tappelut lasten kesken olivat lähes jokapäiväisiä. Henkilökuntaa fyysisesti uhkaavat lapset olivat päiväkodin arjessa kuormittavia tekijöitä.

H2: ...tuossa meidän ryhmässä ku oli yhdeksän maahanmuuttajaa niin kyllä siinä muutama tappelu melekeen joka päivään aina mahtuu jos niitä oli vaan yks tai kaks se oli hyvä päivä.

Maahanmuuttajien kohdalla on tärkeää huomioida, että heissä voi olla erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Tuen tarve jää havaitsematta, koska lapsen käytöstä selitetään maahanmuuttajataustalla.

H1: ...kaikkein ei oo kuitenkaan syynä se että on maahanmuuttaja tai kaikkea ei voi selittää sillä että on toisesta kulttuurista tai toinen kieli. Et-

tä ihan yhtäläillä näissä maahanmuuttajissa on myös erityislapsiaki ja tota se että että löytää ja saaha oikee paikka sille lapselle. Että lapsella on oikeus semmoseen paikkaan, paikkaan ja semmoseen tukeen kun se lapsi tarttee.

Lapsen identiteetille tärkeitä asioita ovat ryhmässä hyväksytyksi tuleminen ja kulttuurin positiivinen huomioiminen. Myönteinen ja kannustava palaute lapselle kahden kielen osaamisesta koettiin tärkeänä.

H6:... lapsesta, joka niinku on mahottoman ylpee. Se sano tos, että ”Mulla on toinenki kieli.”

H6:...he keskusteli ruokapöydässä että ovatko he suomalaisia vai eivät. Toinen intti että on ja toinen intti että ei ole. Ja kaikki kuitenni oli suomalaisia, vaikkakaan he ei.. niinku heillä ei oo suomalaiset vanhemmat. Että se on niinku tärkeä asia lapselle... että ketä he on, mistä he tulee.

6.2.2 Maahanmuuttajavanhempien ymmärtäminen

Yhteistyö vanhempien kanssa koettiin myös usein haasteelliseksi. Eniten hankaluutta aiheutti yhteisen kielen puuttuminen. Koska vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia suomalaisista käytänteistä ja tavoista toimia, oli niistä kertominen haasteellista yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Osa vanhemmista saattaa olla kirjoitus- ja lukutaidottomia. Henkilökunta on kyllä kekseliäs ja käyttää monenlaisia apukeinoja, jotta vanhemmat ymmärtäisivät ja osaisivat toimia, mutta väärinkäsityksiltä ei silti välttyä. Henkilöstöllä oli ymmärrys väärinkäsityksen mahdollisuudesta ja se myös huomioitiin toiminnassa.

H2: ...noo kyllähän vanhemmilla on vähä se ongelma kun ne aina sanoo, että ”ymmärrän, ymmärrän, ymmärrän” (eläytyen) kunnes jälkeensä huomaa, että ei ne kyllä ymmärtäny yhtään mitään.

Merkittävänä asiana yhteistyössä sekä lasten että vanhempien kanssa oli luottamuksen saaminen. Eri taustoilla ja eri syistä Suomeen saapuneet maahanmuuttajat eivät helposti kerro asioistaan vaan kestää jopa useita kuukausia, että he uskaltavat luottaa henkilökuntaan.

H3:...se luottamus niinku saavuttaa, ennen kuin sää voit mennä es kysymään niitä kaikkia kysymyksiä että. Kyllä sen niinku, sanotaan että toisena vuonna, nii uskallat kysyä niinku sellasia asioita.

Vaikka pääosin lapsen äidinkielen ja suomi 2-kielen merkitys ja opettaminen olivat selkeitä, myös ristiriitaisia ajatuksia kielten käytöstä ja paikoista, missä mitään kieltä saa puhua, nousi esiin. Jossain määrin lasten keskinäistä oman äidinkielenkäyttöä päiväkodissa rajoitettiin (esikoulussa suomen kielen oppiminen korostui, tarkoitus kehittää lapsen koulunkäyntivalmiuksia), koettiin, että lapset saattoivat ”juonia” tai että päiväkodissa on tarkoitus oppia suomea ja äidinkieltä puhutaan kotona. Eräänä syynä tähän saattoi olla vanhempien pelko siitä, että lapsi ei osaa riittävän hyvin suomen kieltä pärjätäkseen koulussa ja henkilökunta pyrki toteuttamaan vanhempien toivetta.

H1: ... vanhemmilla on aivan hirvee huoli siitä että onhan sillä lapsella tarpeeks hyvä suomen kielen taito, että niillä on aivan niinku jonkulainen paniikki sen kans ja että onhan tarpeeks hyvä kielitaito että pääsee kouluun

Päiväkodin arjessa on paljon käytännön asioita, joita tulee huomioida maahanmuuttajaperheiden kanssa toimiessa (muun muassa ruokailuun, liikuntaan, musiikkiin ja erityisesti uskontoon liittyen), ovat ne jo tulleet pitkän kokemuksen myötä tutuksi päiväkodin henkilöstölle. Haasteellista näissä asioissa koettiin olevan sen, että jokainen perhe on yksilöllinen ja vaikka kulttuurinen tausta ja uskonto olisivat samat, jokaisessa perheessä asioista ajatellaan eri tavalla. Sään mukaan sopivasti pukeutuminen oli asia, jossa henkilökunta joutui ohjaamaan ja opastamaan maahanmuuttajavanhempia toistuvasti. Ongelmana koettiin myös se, että joskus lapsi viettää päiväkodissa kohtuuttoman paljon aikaa. Vanhemmat eivät ymmärrä, että lapsi tarvitsee lepoa ja yhdessäoloa vanhempien kanssa.

H3: ...loma-ajat on sellanen kans aika haasteellinen että. Että vanhemmat ymmärtää sen että lapsikin tarvii lomaa... Se on lapselle ihan kaheksan tuntia päivässä, välillä yheksänki leikkiä... Lapsen tarvitsee olla vanhemman kanssa.

Haastatteluissa nousi esiin myös aikakäsityksen erilaisuus. Maahanmuuttajaperhe käytti paljon aikaa päiväkodin juhliin valmistautumiseen olettaen, että juhliin ehtii myöhemminkin. Perhettä odotettiin jonkin aikaa, mutta loppujen lopuksi tilaisuus jouduttiin aloittamaan ilman perhettä, eikä lapsi ehtinyt mukaan esitykseensä. Pakolaiskeskuksesta tulevien lasten ja perheiden elämä painottui yöhön ja koska vanhemmat valvoivat yöllä, myös lapset valvoivat myöhään. Aamulla lapset tuotiin nukkuvina päiväkotiin ja he olivat väsyneitä koko päivän. Aikakäsityksen erilaisuudesta kertoo myös se, että

päiväkodin aukioloaikoja ei välttämättä ymmärretty, vaan lapsi haettiin sitten kun vanhempien omat asiat oli hoidettu.

H6: Ja aikakäsitys heillä on omituinen tai sitä ei ole oikeastaan sitä aikakäsitystä (naurahtaa)... ”Mina olen täällä kaupassa vielä...että mina olen vielä täällä.”

6.2.3 Muita yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä

Useimmat haastateltavat kaipasivat etukäteistietoa lapsen ja perheen tilanteesta ennakoon. Tämä koettiin tärkeäksi erityisesti silloin, kun lapsen käytöksessä oli jotain poikkeavaa tai lapsi tuli päiväkotiin esimerkiksi pakolaistaustalla. Myös päiväkodin arjen leikki-tilanteissa ja keskusteluissa lapsen kanssa kaivattiin etukäteistietoa. Lapsi saattaa kertoa ja värittää tarinoita perheestään ja sukulaisistaan. Huolta aiheutti tietämättömyys lapsen terveydentilasta. Lapsella näkyvät arvet saattavat aiheuttaa henkilöstössä epätoisuutta siitä, rajoittaako terveydentila lapsen osallistumista toimintaan. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että etukäteistietoa on saatavilla, jos itse sitä aktiivisesti kysyy.

H6: ...mut silleen että jos on ollu jotaki ihan biologisia. Että mitä leikkauksia esimerkiksi tehty ku on arpia ja muita, että sitte ku ei tietä niitä täällä Suomen puolellakaan, että pittääkö meidän varoa jotaki...

Kasvatusnäkemysten erilaisuus näkyi suhtautumisessa väkivallan käyttöön. Maahanmuuttajaperheissä vanhemmat neuvoivat lasta lyömään takaisin, jos joku kiusaa. Päiväkodissa ohjataan ratkaisemaan erimielisyydet keskustelemalla ilman väkivaltaa. Haastateltavat kertoivat maahanmuuttajaperheissä ehkä kuritettavan lapsia fyysisesti. Mikäli aikuinen puuttui maahanmuuttajalapsen huonoon käytökseen, saattoi lapsi mennä piiloon suojaten itseään käsillä. Toinen ero kasvatusnäkemyksissä liittyi maahanmuuttajalasten omatoimisuuden tukemiseen. Päiväkodissa lapsia kannustetaan omatoimisuuteen. Erityisesti maahanmuuttajanaiset (äidit tai kieliharjoittelussa olevat) pukivat ja riisuivat jopa esikouluikäisiä lapsia. Päivähoidon henkilöstön oli puututtava tilanteeseen, koska esikouluikäisen lapsen pukemisen ei katsottu tukevan lapsen omatoimisuutta.

H6: ...usseimmiten aikuiset naiset, jotka tulee tänne niin he palavelee lapset ihan niinku viimesen päälle. Ne ei ymmärrä sitä om... että me tavotellaan sitä omatoimisuutta.

6.3 Päivähoidon henkilöstön kehittämistoiveet

6.3.1 Lisäkoulutuksen tarve

Päivähoidon henkilöstö toivoi saavansa lisää koulutusta. Koulutuksen toivottiin lisäävän tietoisuutta eri kulttuureista. Kulttuuritietoisuutta voitaisiin haastateltavien mielestä lisätä keskustelu-kyselytilaisuuksissa. Tilaisuuksissa pitäisi olla mahdollista kysyä eri kulttuureista lähtöisin olevilta henkilöiltä ”hassujakin kysymyksiä”. Tiedon kokoaminen koko työyhteisön saatavilla olevaan teemoittain kuvitettuun kansioon koettiin tarpeelliseksi. Kansiota pitäisi myös täydentää ja päivittää. Haastatteluista ilmeni, että päivähoiton henkilöstö koki monien kulttuuristen erojen tulevan esiin erehdyksen kautta. Kohdennettu, päivähoiton arkeen liittyvä koulutus eri kulttuureista katsottiin tarpeelliseksi.

H6: ...ettei tarttis aina niinku, vähän niinku silleen niitten virheitten kautta hoksata että ai-jaa, näinkö ei saanukkaan tehdä.

Koulutuksen toisena tärkeänä osa-alueena päivähoiton henkilöstö koki eri kieliin liittyvän koulutuksen. Päivähoidon henkilöstö koki, että jo muutamien perussanojen opettelu erikielistä helpottaisi päivähoiton arkea. Arkeen liittyviä tilanteita (pukeutuminen, syöminen, ulkoilu) varten ei tulkkia tilata. Asioiden selittäminen vanhemmille, joiden suomenkielen taito on heikko, vie aikaa. Päivähoidon henkilöstö toivoi, että kaupunki voisi taloudellisesti tukemalla kannustaa henkilöstöä opiskelemaan niitä kieliä, joista päivähoiton arjessa olisi hyötyä.

H6: ...kaupunki vois oikeesti niinku tukea sitä että, että me lähettäis opiskelemaan kieltä. Vois vaikka jonkun kolikon tilissä antaa siitä hyvästä, että vaikka arabiaa kävis opettelemassa. Se auttais tosi paljon.

6.3.2 Lapsiryhmät

Toinen laajempi kehittämiskohde päivähoiton henkilöstön mielestä oli lapsiryhmät. Päivähoidon henkilöstö koki hyvänä ja toimivana käytäntönä maahanmuuttajalasten sijoittamisen tavalliseen lapsiryhmään. Tästä katsottiin olevan etua niin maahanmuutta-

jalapsille kuin myös suomalaisille lapsille. Kaikkia lapsia pyritään kohtelemaan tasa-puolisesti, lapsen yksilöllisyyttä unohtamatta. Päivähoidon henkilöstön näkemys oli se, että maahanmuuttajalapsen tulisi saada olla ensimmäiset kuusi kuukautta kahden lap-sen paikalla, kuten Oulun kaupungin kotouttamisohjelmassa 2007 mainitaan. Tämä antaisi päivähoidon henkilöstölle paremmat mahdollisuudet maahanmuuttajalapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen yksilöllisemmin.

Erityisen tärkeänä päivähoidon henkilöstö piti sitä, että maahanmuuttajalapset voitai-siin sijoittaa pienryhmiin. Pienryhmä olisi otollisempi vaihtoehto lapsen kokonaisval-taiseen tukemiseen. Suureen lapsiryhmään joutuminen koettiin liian raskaaksi vaihto-ehdoksi pienelle lapselle. Pienryhmän etuihin katsottiin liittyvin myös omahoitajuuden toteuttaminen. Etenkin silloin, jos maahanmuuttajalapsella olisi mahdollisuus olla päi-vähoidossa niin sanotusti kahden paikalla, olisi omahoitajuutta paremmat lähtökohdat toteuttaa. Hyvin suunniteltu pienryhmä mahdollistaisi lapsen ja omahoitajan luottavai-sen kiintymyssuhteen rakentumisen. Tämä tukisi lapsen arkea päivähoidossa ja tekisi myös työntekijän työstä määrätietoisempää.

H6: ...jos aatellaan sitä lasta ni kyllä toivos et se ryhmä ois pienempi. Et heiän on iha mahoton...(tauko) tuut ummikkona, nii pystyä luomaa min-käänlaista suhetta keneenkään, ku on kamalasti väkeä, ihan kamalasti ää-niä ja kukkaan ei niinku oikein kerkiä sinnuun keskittyä...

Päivähoidon henkilöstö koki tärkeänä asiana sen, että he voisivat olla vaikuttamassa lapsiryhmän muodostamiseen. Tämä ei käytännössä ollut kovin usein mahdollista. Päi-vähoidon henkilöstö toivoi, että he voisivat hyödyntää omaa ammatillisuuttaan ja tun-temustaan siitä, minkälaisen ryhmän he lapsista muodostaisivat. Hyvin suunnitellun ryhmän koettiin tukevan niin lasten kuin päivähoidon henkilöstön arkea paremmin.

H6: ...pystyis tekemään semmoset... Semmosen toimivan ryhmän siitä lapsi-aineksesta, mitä on tarjota. ...Pystyis jollakin tavalla oikeasti toteut-tamaan sitä omahoitajuutta...

6.3.3 Muut

Työnohjaus ilmeni haastateltavien vastauksista asiana, josta työyhteisössä usein kes-kusteltiin. Työnohjausta ei kuitenkaan koettu tarpeelliseksi maahanmuuttajista lähtöisin

olevien asioiden läpikäymiseen, vaan sen katsottiin olevan tärkeä tukimuoto kaikkien (myös valtaväestön) asiakasperheiden kannalta. Päivähoidon henkilöstö keskustelee arjessa ilmenevistä asioista toisiaan tukien, mutta ulkopuolisen asiantuntijan näkemystä kaivattiin. Asioiden käsittely ammattilaisen ohjauksella katsottiin edistävän päivähoiton henkilöstön työssä jaksamista.

Muina kehittämiskohteina haastatteluissa nousi esiin työntekijöiden palkkaus. Työ maahanmuuttajalasten parissa koettiin haastavana. Vaikka päivähoiton arki tarjoaakin paljon iloisia onnistumisen hetkiä, koki päivähoiton henkilöstö taloudellisen tuen merkittävänä motivoivana tekijänä. Hyvät ja asianmukaiset tilat koettiin tärkeiksi toiminnan kannalta. Tarkoituksenmukaiset tilat mahdollistavat lapsiryhmien jakamisen pienryhmiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päiväkodeissa työntekijät olivat motivoituneita ja sitoutuneita työhönsä. Haastateltavilla henkilöillä oli koulutuksen lisäksi pitkä kokemus päiväkotityöstä. Maahanmuuttajaperheet olivat useiden vuosien ajan näkyneet heidän työssään. Tästä esimerkkinä on se, että eri kulttuuriin, erityisesti uskontoon liittyvät tavat olivat työntekijöille pääpiirteissään tuttuja. Ruokaan, liikuntaan, musiikkiin ja taideaineisiin liittyvät käytänteet sekä mahdolliset rajoitukset olivat tuttuja. Niiden huomioiminen päiväkodin arjessa oli luontevaa. Päivähoidon henkilöstö pyrki kohtelevaan kaikkia perheitä ja lapsia tasavertaisesti huomioiden heidän erilaisuutensa, arvonsa ja tapansa toimia.

Opinnäytetyön tulosten mukaan haasteellisimmaksi yhteistyössä maahanmuuttajaperheiden kanssa koettiin yhteisen kielen puuttumisen. Tulkkia oli mahdollisuus käyttää, mutta kaikkiin tilanteisiin ei tulkkia saatu. Asioiden läpikäymiseen ja selittämiseen niin, että kaikki osapuolet ymmärtävät asiat, vei paljon aikaa. Tämä heijastui koko lapsiryhmän toimintaan. Omahoitajuuteen ja kaikkien lasten yksilölliseen huomioimiseen ei jää riittävästi aikaa. Tämä kuormitti päivähoiton henkilöstöä. Maahanmuuttajaperheen kotoutumisen tukemisen koettiin jäävän liikaa päiväkodin vastuulle. Yhteisen kielen puutteen ja kulttuurierojen vuoksi tarvittaisiin lisäresursseja, jotta voitaisiin tukea maahanmuuttajalapsen ja hänen perheensä kotoutumista.

Lisäkoulutus eri kulttuureista sekä maahanmuuttajalasten parissa käytettävistä työmenetelmistä koettiin erittäin tarpeelliseksi. Vieraiden kielten koulutukseen tulisi panostaa, koska jo muutaman sanan osaaminen maahanmuuttajaperheen omalla kielellä helpottaa päivähoiton arkea. Lapsiryhmien muodostamiseen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ja antaa asiantuntevalle henkilöstölle enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmien kokoon ja rakenteeseen. Näyttäisi siltä, että tietoa eri kulttuureista ja uskonnoista on olemassa, tieto on kuitenkin sirpaleista ja sitä pitäisi koota niin, että se olisi päivähoiton henkilöstön saatavilla. Päiväkodin arjen toimintojen lomassa ei tiedon etsimiseen jää aikaa. Tärkeää olisi saada tietoa maahanmuuttajilta itseltään keskustelu- ja kyselytilaisuuksissa.

8 VERTAILU MUIHIN TUTKIMUKSIIN JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA

Samankaltaisiin tuloksiin opinnäytetyömme tulosten kanssa ovat päätyneet useat monikulttuurisuutta ja maahanmuuttajuutta tutkineet.

Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat tehneet raportin maahanmuuttajien integroitumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Myös tässä raportissa kielen merkitys maahanmuuttajatyön haasteena oli merkittävä. Raportin mukaan olisi selkiytettävä kotouttamiseen osallistuvien viranomaisten vastuualueita. Opinnäytetyömme tulosten mukaan päiväkodin rooli maahanmuuttajaperheiden kotouttamiseen on suuri. Päiväkodeissa kaivattiin selkeyttä siihen, mikä on päiväkodin ja eri viranomaisten rooli maahanmuuttajaperheen kotouttamisessa. (Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja THL 2009.) Opinnäytetyömme tuloksien mukaan päiväkodin rooli kotouttamisen tukemisessa on suuri koko maahanmuuttajaperheelle.

Minna Merjolan tutkimuksen mukaan lastentarhanopettajat kokivat maahanmuuttajalasten opettamisen raskaaksi, mutta myös antoisaksi mahdollisuudeksi tutustua eri kulttuureihin. Maahanmuuttajalapset eivät tule riittävästi huomioiduiksi, koska lastentarhanopettajilla ei ole tarpeeksi aikaa tukea ja opastaa lasta henkilökohtaisesti. (Merjola 2008.) Opinnäytetyömme tulokset ovat hyvin samanlaiset. Henkilökunta oli motivoitunut ja näki työn maahanmuuttajalasten kanssa antoisana, mutta välillä liian kuormittavana muun muassa suurien lapsiryhmien vuoksi.

Kirsi Könönen on tutkinut kasvatuskumppanuutta päivähoidon ja maahanmuuttajaperheiden välillä. Tutkimuksen mukaan kasvatuskumppanuuden toteutuminen edellyttää maahanmuuttajaperheiltä luottamusta päiväkotia kohtaan. Ennakkoluulojen voittaminen molemminpuolin vie aikansa, mutta sitä tarvitaan, jotta kasvatuskumppanuus voisi toteutua. (Könönen 2007.) Opinnäytetyössämme vanhempien ja lasten luottamuksen saaminen oli edellytys päivähoidon ja perheen väliselle yhteistyölle. Luottamuksen saavuttaminen vei aikaa mutta kun se oli saavutettu, vuorovaikutus ja yhteistyö sujuivat hyvin.

Mielestämme tulisi tutkia, onko mahdollista koota päiväkoteihin monikulttuurisuus-kansio päivähoidon työn tueksi maahanmuuttajaperheiden kanssa. Olisi hyvä selvittää millaisia asioita henkilökunta tällaiseen kansioon tarvitsee, että se olisi mahdollisimman hyödyllinen ja helposti käytettävissä. Maahanmuuttajalapsen ääni tulisi saada myös kuuluville tutkimuksen kautta. Suomessa on aikuistuneita maahanmuuttajataus-
taisia henkilöitä, jotka ovat lapsena olleet päiväkodissa. Näiden henkilöiden kokemukset voisivat antaa uutta tietoa siitä, miten päivähoitopalveluja voitaisiin kehittää juuri maahanmuuttajalapsen näkökulmasta.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tuloksien tulkinta oli haasteellista. Johtopäätöksiin päätyminen vaati eri vaihtoehtojen puntaroimista ja tarkastelua. Tärkeää oli tuoda esiin tulkinnat, joihin päätelmät perustuivat. Opinnäytetyön luettavuutta helpottaaksemme liitimme aineiston luokittelun vaiheiden etenemisestä. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

Päiväkoti on erittäin tärkeä tekijä maahanmuuttajalapsen ja koko perheen kotoutumisen kannalta. Mielestämme tuloksemme viittaavat siihen, että kannattaisi panostaa henkilökunnan osaamiseen ja jaksamiseen, jotta he voisivat tehdä työtänsä niin hyvin kuin mahdollista. Lapsen ja perheen yksilöllinen huomioiminen päiväkodin arjessa tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Nykyiset resurssit lapsen yksilölliseen huomioimiseen eivät opinnäytetyömme tulosten mukaan ole riittävät.

Opinnäytetyön tulosten mukaan haasteeksi nousivat kieli ja kommunikaatio-ongelmat. Kieli toimii välineenä ja auttaa ymmärtämään erilaisuutta kulttuurien välillä. Yhteisen kielen puuttuminen näkyy siten, että arjessa asioiden läpikäymiseen ja ymmärtämiseen menee paljon aikaa. Yhteisen kielen puute voi aiheuttaa väärinkäsityksiä. Päiväkodin henkilöstö tiedostaa tämän ja käyttää arjen kommunikoinnissa luovasti erilaisia apuvälineitä. Kaikesta huolimatta yhteistyön päiväkodin ja maahanmuuttajaperheiden kanssa koettiin toimivan hyvin. Päiväkodin tärkein tehtävä oli lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä vanhempien kanssa. Maahanmuuttajaperheiden ja –lasten sekä ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden koettiin lisäävän erilaisuuden hyväksymistä ja suvaitsevaisuutta koko yhteisössä.

Äidinkielen merkitystä tunnekielenä ja uuden kielen oppimisen perustana pidettiin tärkeänä. Tämä näkyi päiväkodin henkilöstön tavassa kannustaa perhettä ja lasta puhumaan kotikieltään.

Useiden maahanmuuttajalasten sijoittamisesta samaan ryhmään on lapselle itselleen sekä hyötyä että haittaa. Hyötynä näemme, että lapsella on vertaistukea eikä hän ole ”kummajainen”, mutta se voi vaikuttaa suomenkielen oppimista. Monta maahanmuuttajalasta samassa ryhmässä vaatii työntekijöiltä paljon aikaa, koska joudutaan käyttä-

mään tulkkeja ja asioiden selvittäminen on työlästä yhteisen kielen puuttumisen takia. Maahanmuuttajalasten integroiminen tavallisiin lapsiryhmiin edistää suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä.

Opinnäytetyön tekeminen oli meille opettavainen kokemus. Aiheen löytäminen ja muovautuminen nykyiseen muotoonsa on vienyt kauan. Opinnäytetyötä tehdessä olemme saaneet uutta, ajankohtaista tietoa maahanmuuttajaperheiden tilanteesta Oulun kaupungissa. Halusimme saada lasten arjessa mukana olevan, ammattitaitoisen henkilöstön ääneen kuuluviin. Toivomme, että opinnäytetyömme kautta välittyy ajankohtaista tietoa myös Oulun kaupungille siitä, miten päiväkotien monikulttuurisissa ryhmissä arki näyttäytyy työntekijöiden näkökulmasta.

Laadulliseen tutkimukseen kuuluvan teemahaastattelurunkoa olisimme voineet tiivistää ja rajata tarkemmin. Teemahaastattelu osoittautui toimivaksi menetelmäksi ja aineistoa kertyi paljon. Haasteellisena koimme saadun tiedon rajaamisen ja kuitenkin tärkeiden asioiden esiintuomisen. Haastateltavilta saimme paljon tietoa heidän hyviksi kokemistaan käytännöistä. Analysointi oli työteliäs ja aikaa vievä vaihe. Jouduimme palaamaan aineistoon useita kertoja ja miettimään luokitteluja; lopulta ne löysivät paikkansa ja niiden perusteella päädyimme tuloksiin. Etsiessämme aiheeseen liittyvää teoretietoa ja tutkimuksia ymmärryksemme maahanmuuttajien asemasta yhteiskuntamme palveluiden käyttäjänä kasvoi. Mielenkiintoista oli huomata, että tuloksemme vastasivat aiheesta tehtyjä aiempia tutkimuksia. Vaikka tutkimuksia maahanmuuttajaperheistä on jonkin verran tehty, kaivataan silti lisää tutkimustietoa muun muassa maahanmuuttajalapsen varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista.

Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo myös mediassa käytävä jatkuva keskustelu maahanmuuton vaikutuksista yhteiskunnassamme. Maahanmuuttajalasten ja -perheiden tukemiseen ja heille tarjottaviin palveluihin olisi tärkeää kiinnittää huomiota. Päiväkoti on merkityksellinen suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen kannalta koko maahanmuuttajaperheelle. Monikulttuurisuus on nykypäivää ja elämää rikastuttavaa. Suvaitsevaisuus on tärkeää nykymaailmassa. Päiväkodissa, jossa on maahanmuuttajalapsia, opitaan sellaisia vuorovaikutussuhteita, joista on hyötyä myöhemmin. Pienet lapset eivät ole epäluuloisia erilaisuutta kohtaan, vaan uteliaita ja innokkaita tutustumaan toisen lapsen kulttuuriin.

LÄHTEET

- Adenius-Jokivuori, Merja 2004. Kielen ja kommunikaation kehityksen tukeminen. Teoksessa Päivi Pihlaja & Riitta Viitala (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY, 194–213.
- Aho, Sirkku 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Edita.
- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. SHKS, Suomen mielenterveysseura. Keuruu.
- Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöliitto. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D47/2008. Viitattu 13.3.2010
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/35938/diss2008Anis.pdf?sequence=1>
- Forsander, Annika 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Annika Forsander; Elina Ekholm; Petri Hautaniemi; Abdullahi Ali; Anne Alitolppa-Niitamo; Eve Kyntäjä, & Nguyen Quoc Cuong (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus, 31–56.
- Hall, Stuart 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Mikko, Lehtonen & Olli Löytty (toim.) Erilaisuus. Tampere: Vastapaino, 85–128.
- Halonen, Mia 2009. Oppitaipeella – katsaus monikielisyyteen päiväkodista yhdeksänneille. Teoksessa Johanna Lasonen & Mia Halonen (toim.) Kulttuurien välinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 45–60.
- Hammar-Suutari, Sari 2009. Asiakkaana erilaisuus –Kulttuurien välisen viranomais-toiminnan etnografia. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos. Joensuun yliopisto, humanistinen tiedekunta. Joensuu: Yliopistopaino. Viitattu 13.3.2010. http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/hammar-suutari_asiakkaana/hammar_suutari.pdf

- Heikkilä-Daskalopoulos, Sanna 2008. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet palvelujärjestelmässä – asiantuntijoiden näkökulmia. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 28.2.2010
http://www.lapsitieto.fi/palve/uploads/1566_ORG_maahanmuuttaja_selvitys_1_9_2008.pdf
- Hilska, Päivi 2004. Monikulttuurisuuden kohtaaminen. Teoksessa Leena Heinonen; Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 73–88.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Ikäläinen, Sinikka; Martiskainen, Taina & Törrönen, Maritta 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen - asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Vantaa: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela; Vesala, Tiina 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus. 82–83.
- Kaikkonen, Pauli 2004. Vierauden keskellä. Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylä: Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Kallioniemi, Arto 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuuristuvassa maailmassa. Teoksessa Päivi Hilska; Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaino Oy, 11–37.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkoti. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Viitattu 15.2.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Lasonen, Johanna; Halonen, Mia; Pini-Kemppainen, Raija & Teräs, Marianne 2009. Monikulttuurisuus, kulttuurienvälisyys ja osaamisen tunnustuksen tarve.

- Teoksessa Johanna Lasonen & Mia Halonen (toim.) Kulttuurienvälinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 9-21.
- Liebkind, Karmela 2006. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus 13–27.
- Merjola, Minna 2008. Maahanmuuttajalapsen tukeminen päivähoitossa – haasteita ja mahdollisuuksia. Pro Gradu-tutkielma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto. Viitattu 22.1.2011 <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DC87307D-2BDB-4D95-A57A-C9BEA203A1A3/0/PROGRADUMERJOLA25052008.pdf>
- Nergaard, Trude Brita 2009. The Day Care Experience of Minority Families in Norway. Child Care in Practice. Vol. 15, No. 1, January 2009, pp. 3-20. Viitattu 29.1.2011 <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=18&sid=968be6eb-75c6-477c-899b-bf7df2724090%40sessionmgr15&vid=8>
- Nummela, Marja-Leena 2005. Ohjataan lapsia kädestä pitäen – erikielisten ja – kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 16.9.2010 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18199/URN_NBN_fi_jyu-200578.pdf?sequence=1
- Oulun kaupunki 2011. Viitattu 21.1.2011 <http://www.ouka.fi/sote/paivahoito/paivakodit.html>
- Oulun kaupunki 2007. Viitattu 21.1.2011 <http://www.ouka.fi/kansainvalisyys/pdf/kotouttamisohjelma.pdf>
- Paavola, Heini 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 283. Väitöskirja. Viitattu 8.9.2009 <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/6108/monikult.pdf?sequence=1>
- Puolimatka, Tapio 2005. Monikulttuurinen kasvatus, arvot ja tiedollinen eksklusivismi. Teoksessa Päivi Hilska; Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Us-

- kontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy, 79–102.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tammer-Paino Oy.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sisäasiainministeriö Maahanmuutto-osasto 2009. Maahanmuuton vuosikatsaus. Viitattu 22.1.2011 www.immigrationservice.fi/download.asp?id=
- Suarez-Orozco, Carola & Carhill, Avary 2008. New Directions for Child & Adolescent Development. In H. Yoshikawa & N. Way (Eds.), Beyond the family: Contexts of immigrant children's development. No 121. 87–104. Viitattu 29.1.2011
<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=18&sid=968be6eb-75c6-477c-899b-bf7df2724090%40sessionmgr15&vid=6>
- Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Tilastokeskus 2010. Viitattu 22.1.2011 <http://www.stat.fi/til/muutl/index.html>
- Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 9/2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Väänänen, Ari, Toivanen, Minna, Aalto, Anna-Mari, Bergbom, Barbara, Härköpää, Kristiina, Jaakkola, Magdalena, Koponen, Päivikki, Koskinen, Seppo, Kuusio, Hannamaria, Lindström, Kari, Malin, Maili, Markkula, Heli, Mertaniemi, Ritva, Peltola, Ulla, Seppälä, Ullamaija, Tiitinen, Eveliina, Vartiavaanänen, Maarit, Vuorenmaa, Maritta, Vuorento Mirkka & Wahlbeck, Kristian. Viitattu 28.12.2010
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/Setu_9-2009.pdf
- Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005. Viitattu 8.9.2009
<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>
- Weissenfelt, Kerttu 2007. Me ja muualta tulleet. Ruukkilaisten asennoituminen karjalaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Akateeminen väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

LIITE 1: Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

- Ammatti?
- Ikä?
- Kauanko olet työskennellyt alalla?
- Kauanko olet työskennellyt maahanmuuttajalasten parissa?
- Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet?
- Onko maahanmuuttajalapsille omat vai integroidut ryhmät?

TEEMA 1: Arjen toiminta

- liikunta, päiväunet, pukeutuminen ja riisuutuminen, wc-käynnit, ruokailu, kuvataide, musiikki, tanssi
- Minkälaisia onnistumisen kokemuksia työ maahanmuuttajalasten parissa tarjoaa?
- Ristiriidat, ongelmat ja väärinkäsitykset? Minkälaisissa tilanteissa?

TEEMA 2: Kieli

- Miten työssäsi tuet maahanmuuttajalapsen oman äidinkielen kehittämistä?
- Mitä käytännön keinoja kommunikointiin maahanmuuttajalasten kanssa käytätte?
- Miten suomi toisena kielenä -opetus toteutuu päiväkodissanne käytännössä?
- Miten tulkin käyttö päiväkodissanne on järjestetty?
- Kerro tilanteista, joissa maahanmuuttajalapsi on joutunut tulkiksi aikuisten välille.
- Millä tavalla maahanmuuttajalapsen suomenkielen oppimista tuetaan mielestänne parhaiten?
- Mikä auttaa suomen kielen oppimisessa?

TEEMA 3: Kulttuuri, uskonto ja identiteetti

- Mitä tiedät tiedätte maahanmuuttajalasten taustoista ennakkoon?
- Mitä tiedät maahanmuuttajalapsen vanhempien kasvatusarvoista ja -tavoista?
- Mitä tiedät maahanmuuttajalasten kulttuurista ja elämäntavoista?
- Mitä keinoja tai menetelmiä käytätte tutustuessanne maahanmuuttajalapseen?
- Miten käsittelette lasten kanssa kulttuurista erilaisuutta? Missä tilanteissa?
- Miten erilaisesta kulttuurista tulevat lapset huomioidaan?
- Miten huomioidaan maahanmuuttajalapsen kulttuuriin ja uskontoon liittyviä juhlapäiviä?

TEEMA 4: Yhteistyö maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa

- Minkälaista yhteistyötä teette maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa? Miten yhteistyö toteutuu?
- Miten hyödynnätte vanhempien tietoa ja osaamista maahanmuuttajalapsen kulttuurin tukemisessa? Miten vanhemmat mieltävät yhteistyön kulttuurin tukemisessa?
- Minkälaisia kokemuksia päiväkodillanne on kulttuuritulkin käytöstä?
- Mitä maahanmuuttajalasten vanhemmat tietävät suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista? Mikä on tärkeää/mikä ihmetyttää?
- Miten tarpeellisena vanhemmat näkevät/kokevat yhteistyönä tehtävän varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitun maahanmuuttajalasten kielen ja kulttuurin tukemisen?
- Millaisissa tilanteissa yhteistyö maahanmuuttajalapsen vanhempien kanssa on ollut hankalaa? Mistä johtui?

- Kerro esimerkki onnistuneesta yhteistyöstä maahanmuuttajalapsen vanhempien kanssa.

TEEMA 5: Kehittämiskohteet työssä maahanmuuttajalasten parissa

- Miten haluaisit kehittää työtäsi arjen tilanteissa?
- Miten tukisit kielen oppimista (äidinkieli ja suomenkieli)?
- Kuinka tukisit maahanmuuttajalapsen omaa kulttuuria, uskontoa ja identiteettiä kahden kulttuurin välissä?
- Miten ja millaisina asioina ja tekoina kasvatuskumppanuuden tulisi näkyä päivähoiton henkilökunnan ja maahanmuuttajalasten vanhempien välisessä yhteistyössä?
- Muita kehitystarpeita

TEEMA 6: Millaisia haasteita työhön maahanmuuttajalasten parissa liittyy?

päiväkodissa yleensä?

omassa työskentelyssäsi?

- Millaista tukea tarvitset työhösi maahanmuuttajalasten parissa?
- kiertäviä kulttuurien tulkkeja
- maahanmuuttajataustainen työtoveri
- pienemmät lapsiryhmät
- pienryhmiä maahanmuuttajalapsille
- lisätyöntekijä lapsiryhmään, missä on maahanmuuttajalapsia
- koulutusta
- työnohjausta
- asiantuntijan konsultaatiota
- muuta, mitä